Olvas

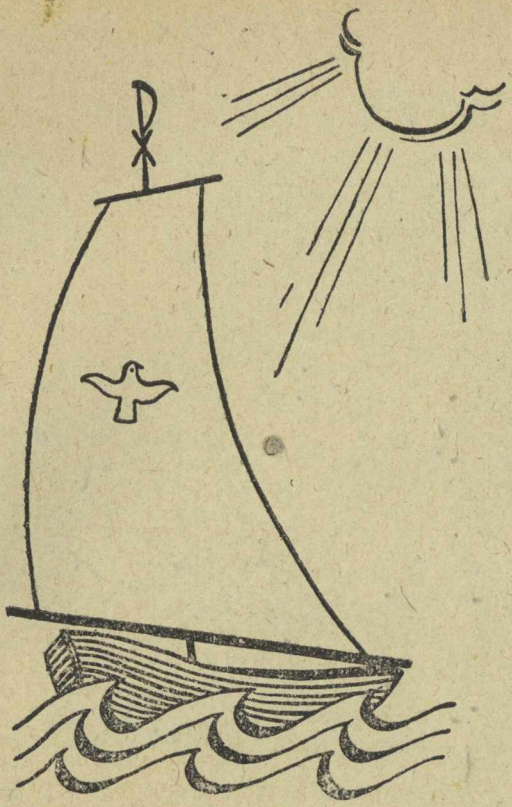

MÁTÉ 8. 26.

LELKIPÁSZTOR

1950. februári szám.

LELKIPÁSZTOR

EVANGÉLIKUS LELKÉSZI ÉRTESÍTŐ

Megjelenik körlevélként. Kézirat gyanánt.

Hivatalos egyházi kiadvány.

Előfizetési díj hivatalos példányoknál havi 6 forint, másoknak 4 forint.

Szerkeszti: VEÖREÖS IMRE.

Cím: Győr, Ráth Mátyás tér 1. Csekkszámla: Gy. 803.545.

TARTALOM: 1950. FEBRUÁR HÓ

Missziói egyházzá kell válnunk. Veöreös Imre. 41. o.

A gyülekezet imádsága. Imádságok a finn perikóparendhez. Joób Olivér. 45. o.

Az igehirdető műhelye. Homiletikai útmutatások. Budaker Oszkár 47. o.

Ötvened vasárnap. Szombathelyi munkaközösség. 43. o.

Invocavit vasárnap. Békéscsabai munkaközösség. 49. o.

Reminiscere vasárnap. Kiskőrösi munkaközösség. 49. o.

Oculi vasárnap. Pesti közép egyházmegye 2. sz. munkaközössége. 50. o.

Bűnvallás, feloldozás, bűnbocsánat. Scholz László. 52. o.

Önkéntes egyházi adó. 65. o.

Kis lelkipásztorkodástan. 3. Önfegyelmezés és fegyelmezés. Budaker Oszkár. 66. o.

A zsidókérdés és annak keresztyén megoldása. Barth Károly genfi rádióelőadása. 77. o.

ÚJ CÍMLAPUNKAT BÖRÖCZKY VILMOS KÉSZÍTETTE.

Püspök a Lelkipásztorért

Szabó József dunáninneni püspök egyik körlevelében ezeket írja:

„Minden szakma állandó követelménye a szüntelen tanulás. Ma mindenütt lázas ideológiai és szakmai tanulás folyik. Vajjon tanulnak-e a lelkészek is, akikről valamikor kizárólagos értelemben született meg a közmondás: „Jó pap holtig tanul"? Az a tapasztalatom, hogy lelkészeink elhanyagolják továbbképzésüket. Mikor foglalkoztál utoljára folyamatosan hitvallási irataink-kal? Mikor vettél utoljára érdemleges teológiai könyvet? Annyi mindenre áldozunk, éppen elengedhetetlenül szükséges továbbképzésünkre sajnálnánk a pénzt? Hányszor megtörténik, hogy hitvallási irataink emlegetésével hadakozunk hitvallási irataink ismerete nélkül, sőt azok ellen!

A könyvek mai ára mellett a teológiai irodalom termékeinek megszerzése valóban jelentős áldozatot kíván. De éppen ezért fokozott jelentősége van a Lelkipásztor c. egyetlen lelkipásztori és teológiai szakfolyóiratunknak. Ha valaki nem akar az egyházi és teológiai élet áramlásából kikerülni és így óhatatlanul elmaradni, egyetlen lelkészi és teológiai szakfolyóiratunkat nem nélkülözheti. A reábízott nagy ügyet csak az képviselheti korszerűen, aki rajt tartja kezét korunk teológiai munkájának dús ütőerén.

Nyomatékosan szolgatársi szeretettel buzdítlak a Lelkipásztor rendszeres olvasására.

Felhívom figyelmedet arra, hogy a püspöki kar 1946. január havában 2 XV. — 1945—46. szám alatt együttesen kiadott körlevele a Lelkipásztor megrendelését az egyházközségeknek kötelességévé tette."

Missziói egyházzá kell válnunk!

Folytatjuk a mult számunkban e helyen elkezdett gondolatsort.

Először is bocsánatot kérek a „teológusoktól" — bár magamat is annak tartom — a „missziói" szó használatáért. Tudom jól, hogy a missziói szónak a nem-keresztyén területeken van elsősorban jogosultsága. Nem feledkezem meg, hogy a megkeresztelt népek életében a keresztség ténye és (erről meg mások ne feledkezzenek meg!) a nyomában következő egyházi tanítás, prédikálás, lelkipásztori nevelés más szituációt teremt az ige szolgálata számára idehaza, mint amilyent az evangéliumtól még érintetlen emberek között végzendő munka jelent. Még sem tudok jobb kifejezést használni a „missziói" jelzőnél, s talán az is nyilvánvalóvá válik a következő sorokban, hogy e szóhasználatnak tartalmi jogosultsága is van.

Két tételbe foglalom az elmondandókat:

1. *A zavartalan népegyházi helyzetünk is missziói egyházat követelt volna!* A sokféleképpen értelmezhető „népegyház" fogalmát most egyszerűen abban a szokásos és talán pontatlan értelemben veszem, hogy jelenti a „keresztyénségnek" és a népnek komplikációmentes azonosulását. A gyermek „beleszületett" a szervezett egyházba, s vitték keresztelni — legtöbbször nem szülei élő hitéből és semmiképpen sem rendkívüli lépésként, hanem a meg nem támadott népszokás, társadalmi közfelfogás vállalásából. A gyermekeknek és az embereknek „keresztyénsége" ugyanolyan természetességgel hozzátartozott az élethez, mint a himlőoltás, vagy az iskolázás, vagy még jobban: mint mondjuk a ruházkodás. Nem volt *probléma,* hogy valakit megkereszteljenek, hitoktatásban részesítsenek, egyháztagnak tekintsenek. Sőt az állam pl. az egyházi adó végrehajtásánál vagy az egyházi törvényszékek ítéleteinek foganatosításánál olyan hivatalos szerepet vállalt, amely az egyszerűbb lelkek számára is nyilvánvalóvá tehette az állampolgári mivoltuk és a keresztyénség szoros kapcsolatát. Valaki élete végéig nyugodtan lehetett „keresztyén" anélkül, hogy ez az életében bármilyen kellemetlenséget jelentett volna. Sőt tömegek lehettek „keresztyének" — s az volt a természetes, hogy „keresztyének" legyenek — anélkül, hogy az „összeférhetetlenség" gondolata felvetődött volna. Szinte magától ment itt minden: hozták a gyermeket keresztelni; az iskolában bevonták a hittanórára s óramulasztással sujthatták ha nem ment istentiszteletre az emberek tetszésük szerint jártak, vagy nem jártak a templomba. Megkívánták az egyház szertartásos ünnepi díszletét életük nagy perceiben: házasságkötéskor, halálesetkor.

Nos, ez a zavartalan, az állam részéről problémamentes és az emberek köztudatában is magától értetődő, kényelmes népegyházi helyzet éppen a maga problémamentességével, túlságosan természetes magától értetődöttségével kiáltott volna missziói egyház után.

Mert nincs égetőbb, felelősségre-hívóbb, sürgetőbb missziói helyzet a népegyházi helyzetnél! Ha egy gyermek „beleszületik" a népegyházba, — ez a tény nem kényelmes tudomásulvételt, hanem roppant felelősségű *missziót* jelent: a megkeresztelt gyermeket, Krisztusnak tulajdonát, meghódítani Krisztusnak. Amikor a népegyház ezt nem teszi a missziói felelősség nyugtalanító sürgősségével, akkor alig különb az eljárása, mint azé a római katolikus pogánymisszióé, amely állítólag megtette, hogy pogány törzsek gyermekeit ellopta megkeresztelni, s azután visszaengedte őket pogány környezetükbe. — Ha a nép tömegei magától értetődően „keresztyének", ez a tény is *missziót* követel: a megkeresztelt, javarészt csak „névleg-keresztyén" tömegeknek térítését, — nem a keresztségükkel nem törődve, hanem éppen a keresztségük alapján!

Sajnos, népegyházi helyzetünket meglehetősen kényelmesen fogtuk fel. Tisztelet adassék az áldott kivételeknek, az a lelkésztípus, amely az elmult évtizedek átlagának számít, nem volt *missziónáló* lelkésztípus. Nem annyira emberek hitbeli megnyerésére igyekezett, hanem a gyülekezeti és egyházi gépezet fennakadás nélküli forgatására. Hogy ezenközben, az ige- és a szentség-szolgálatban a Szentlélek misszionált embereket, ez hitbeli és tapasztalati, hálára indító tény, de nem változtat egyházunk „beállítottságán", az említett lelkipásztortípus szándékán. A gyülekezeti munka elképzelhető volt anélkül is, hogy embereket meg kellett volna nyerni Jézus Krisztusnak. A gyülekezeti élet szépen folyhatott és a valóságban is, meg lelkészi jelentésekben is, a komoly buzgóság képét mutathatta anélkül, hogy szükség lett volna Jézus Krisztusban igazán hivő gyülekezeti tagokra, — bár Istennek hála, voltak ilyenek. Egyébként azonban mindenütt voltak vallásos, derék, becsületes emberek a gyülekezetekben, s ez elég volt, hogy fennmaradjon a népegyház. A lelkésznek nem kellett hódító, misszionáló tevékenységet kifejtenie. Megtartotta a hittanórákat, konfirmációi oktatást, istentiszteleteket, elvégezte a kazuáliákat; ezeken az alkalmakon építette is a gyülekezetet az igével, de legtöbbször nem hódított, nem misszionált, embereket élő hitre el nem segített. Ismétlem, voltak kivételes lelkipásztorok és az átlagnál is tett Isten Szentlelke kivételeket, de a lelkészi szolgálat betájoltsága nem a missziói sarkpont volt. Pedig... pedig semmivel sem lett volna kevesebb okunk, hogy a népegyházban missziói egyházzá váljunk.

2. *De a mai helyzetünk meg egyenesen döntő kérdésünké teszi: leszünk-e missziói egyház!* Népegyházi helyzetünket a szocialista forradalom — s azon keresztül hiszem, hogy az Isten keze — valószínűleg felszámolja. Isten nem utolsó sorban ítéletként számolja fel, mert nem éltünk eléggé a népegyház-adta lehetőségekkel. Különben is az egyháznak egyetlen formáját sem lehet abszoluttá tenni: azt mindig a történelem Ura szabja meg. Istennek a népegyházi formával is meg volt a célja, s azzal is meg lesz, ha a nép-

egyházi formát időlegesen vagy véglegesen elveszi. Mi ezt nem sürgethetjük, de engedelmesen elfogadjuk. Máris látjuk, hogy a keresztyénségnek és az állampolgárságnak régi, magától értetődő azonosítása megszűnik. S ha azelőtt nem volt probléma, most majd probléma lesz keresztyénnek lenni. Már nem fogják hozni a szülők olyan magától értetődő természetességgel a keresztelő kúthoz az újszülötteket. Máris nem olyan magától értetődő a hittanórákra járás, s ez egyre kevésbbé lesz magától értetődő. A tömegek nyárspolgári keresztyénsége a próba rostáján kimozdíttatik kárhozatos nyugalmából és kényelméből. Amelyik lelkész még mindig arra számít, hogy különösebb fáradság nélkül is megmarad a gyülekezete, azt Isten talán nem is olyan sok idő mulva durván felrázza vakságából. A régi lelkipásztortípust az idők el fogják söpörni, s amelyik lelkésztestvér az Istennek őt is ébresztő igéjéből még mindig nem akarja meghallani, majd kénytelen lesz megtanulni kenyérgondjából, hogy csak a missziói egyházé és a misszionáló lelkészé a jövő. Abban a percben, amikor megtörött a népnek és a keresztyénségnek hivatalosan jóváhagyott azonosítása, elérkezett egyetlen életlehetőségként a missziói egyház ideje. Márpedig, hogy ez nálunk bekövetkezett — és pedig bekövetkezését az egyház csak az Isten akarataként veheti — annak hivatalos, világos és lerögzített okmánya a magyar népköztársaság alkotmánya.

Az egyház mai útja — itt kapcsolódunk mult számunk első cikkének gondolatához — csak a *misszió* útja lehet; ebben az egyszerű értelemben: meghódítani az embereket Jézus Krisztusnak. S ha valakinek ez a kifejezés túl pietistásan hangzanék, — bár akik engem ismernek, nem igen vehetik így —, annak figyelmét hadd hívjam fel II. Kor. 10, 5-re. De nincs is itt másról szó, mint a reánk is érvényes missziói parancsról: Tegyetek tanítványokká... Máté 28, 18—20 és (!) Márk 16, 16 értelmében! E két ige alapján érzem jogosultnak a „missziói" szó használatát. A keresztségtől a misszió elválaszthatatlan. A missziót a keresztség nem teszi feleslegessé. Sőt a mi területünkön, a gyermekkeresztség területén, a misszió csonka lenne, ha a keresztelés után nem folytatódnék.

Az új, mai lelkipásztortípusnak több lesz a *fizikai* mozgása. Hoeckendijk-nek, a néhány éve nálunk járt indonéziai misszionáriusnak volt egy találó mondása: „A teológus ül, a pap áll, a misszionárius megy." A teológus dolgozószobájának könyvtára vagy íróasztala előtt foglalkozik; a pap ünnepi méltósággal és komolysággal végzi a liturgiát az oltár előtt. Kell mind a kettő. De szükséges, hogy a pap misszionáriusként el is induljon a gyülekezetében.

Az új lelkipásztortípusnak több lesz *a misszionáló készsége*. Ez elsősorban nem karizma-kérdés, hanem az élő hitnek a kérdése. Elsősorban nem a tehetségen fordul meg, hanem a Jézus Krisztushoz való személyes viszonyon. A misszióra kell szolgálatunkat beállítani. Ez pedig azt jelenti, hogy ma a gyülekezeti élet egyes al-

kalmainak missziói jelleget kell ölteniök: igehirdetésnek, hittanórának, családlátogatásnak. Vége van már annak az időnek, amikor az időjárásról és Riska elléséről való beszélgetésben kimerülhetett a „lelkipásztori látogatás". Híveink mindennapi életének köre is beletartozik a lelkipásztor érdeklődésébe és beszélgetésébe, de *itt* nem állhat meg. Annak a lelkésznek van igaza, aki családlátogatásokkor mindig hóna alatt viszi bibliáját s amikor leül a konyhaasztal mellé, mindjárt ráhelyezi azt. Két három mondat következik, s máris az adott beszélgetési helyzetben szólal meg az evangélium üzenete a nyitott bibliából, vagy anélkül. — Ugyanígy lehetne sorra venni a többi alkalmakat is. A hittanóra: misszionáló óra, gyermekbibliaköri jelleggel. Hovatovább máskép elképzelhetetlen lesz (ez nem jelenti azt, hogy a katechetikai jelleget egészen felszámolhatnánk). Az istentisztelet: evangélizáció. Nemcsak „hirdetni az igét" (ó, ha *azt* hirdetnénk igazában, magától nyerne igehirdetésünk evangélizáló jelleget), hanem tusakodni azért, hogy az igehirdetés nyomán történjék is valami a szívekben a Szentlélek által: nincs más út.

És az új lelkipásztortípusnak több lesz a *rugalmassága*. Megszoktuk a kényelmesen kitaposott utakat, s meglepődünk, ha azokon akadályokba ütközünk. Az egyház új útja úttörő munkát kíván tőlünk. Ott keresni meg az utat, ahol vezet a bozóton át. Ez kép nélkül azt jelenti: találékonyságot a *munkamódszerekben!* Nem szabad mereven ragaszkodni a gyülekezeti, egyházi élet megszokott alkalmaihoz, ahol ez nem lehetséges. Általános betegség: ha valamilyen munkánk akadályba ütközik, siránkozunk és magunkban szinte átkot mondunk, ahelyett, hogy mennénk tovább, előre az evangéliummal, ahol lehet, ahogyan lehet, más, új úton. Az istentiszteletek időpontjainak elhelyezésénél és a vallástanítás alkalmainak megkeresésénél máris vizsgáznia kellett sok lelkésznek, hogy a passzív halálvárás, sötét morgolódás lelke, vagy pedig a missziónárius leleményes, friss, előrehaladó és bizakodó lelkülete tölti-e meg. A misszionárius lelkipásztor nem esik kétségbe, ha a tradíciós vonalon nem mehet tovább a szolgálata, hanem keresi a mának megfelelő új utakat.

A missziói egyházzá válás Isten Lelkétől adott folyamatához tartoznak az evangélizációk és konferenciák. Ellenzőjük papok között csak az lehet, aki nem látja tisztán az egyház itthoni missziói feladatát.

*

Én hiszem, hogy *ebben* az útban, a *missziói* útban, egyetért minden komolyan gondolkozó, életét és szolgálatát az igére feltevő magyar evangélikus lelkész, — tartozzék bár teológiáját és a mai helyzet megítélését illetően a legkülönbözőbb csoportba. Közös útkeresésünknek legyen ez egységes látása.

Veöreös Imre.

Imádságok a finn perikóparendhez

A folyó egyházi esztendőben használatos finn perikóparendhez közöljük a finn ágenda imádságait. Ezek az imádságok fordított helyzethez készültek: az epistolákhoz nyujtanak oltári kollektaimádságot, az evangéliumokhoz rövid prédikáció utáni imádságokat. Mi viszont az evangéliumokat olvassuk az oltár előtt és az epistolákról prédikálunk. A két imádság jellege lényegesen különböző: a kollektát a tömörség, a rövidség jellemzi, — a másikat pedig az igehirdetés utáni homiletikai imádság stílusa. Ezért csak változtatással cserélhetők fel. De még így is jó segítséget nyujtanak a liturgusnak és az igehirdetőnek ebben az évben.

Ötvened vasárnap.

Mindentudó, irgalmas Istenünk! Adj nekünk igazi felülről való bölcseséget. Őrizz meg minket irigységtől és civakodástól; s add, hogy a békességen munkálkodjunk és mint a te engedelmes gyermekeid mindíg szelíden és csendességben éljünk. A mi Urunk Jézus Krisztus által. Ámen.

Köszönjük néked, Ur Jézus Krisztus, hogy nem azért jöttél a világra, hogy néked szolgáljanak, hanem, hogy te szolgálj és adjad a te életedet váltságul sokakért. Segíts minket, hogy szüntelenül emlékezzünk a te tanításodra, hogy aki szereti az ő életét, elveszti azt, s aki gyűlöli az ő életét e világban, az örök életre megtartja azt. Légy segítségül nékünk és add, hogy kövessünk téged szenvedéseidben és halálodban, hogy véled együtt élhessünk is dicsőségben. Vésd szívünkbe egyre mélyebben igédet, hogy hűségesen küzdjünk az élet útján és elnyerjük végre az igazság hervadhatatlan koszorúját. Ámen.

Invocavit vasárnapja.

Irgalmas Isten! Köszönjük néked, hogy minket új szövetség részeseivé s az új Jeruzsálem dicsőségébe hívtál el. Segíts minket s add, hogy elnyervén bűneink bocsánatát és megtisztulván bűneinktől Fiad vérében, mindíg meghalljuk a te beszédedet és hűségesen engedelmeskedjünk néki. Jézus Krisztus a mi Urunk által. Ámen.

Urunk Jézus Krisztus! Hálát adunk néked azért, hogy tanítványaidnak azt parancsoltad: örüljenek azon, hogy nevük fel van írva a mennyekben. Kérünk téged, adj nékünk alázatos, gyermeki lelkületet, hogy megjelenthesd nékünk országod titkait. Ne töröld ki nevünket az élet könyvéből, hanem tégy bizonyságot rólunk, mint a tieidről a te Atyád és az ő angyalai előtt. Légy velünk, hogy senki ki ne ragadhasson minket a te kezedből. Ments meg minket az ördög kísértéseiből és minden gonosztól, s vezess minket Szent Lelkeddel arra a világosságra, ahol nincs többé sötétség. Ámen.

Reminiscere vasárnap.

Irgamas Isten! Segíts minket, hogy hűségesen kitartsunk a kísértések között. Növeljed a hitünket, hogy kételkedésbe és reménytelen-

ségbe ne sodródjunk a megpróbáltatások között, amelyeket reánk bocsátasz, hanem egyre inkább tanuljunk megismerni téged és hittel imádkozva hozzád, megtapasztalhassuk kegyelmed erejét. A te szent Fiad, a mi Urunk Jézus Krisztus által. Ámen.

Hálát adunk neked szent Isten, hogy aki Fiad által kijelentetted, hogy minden lehetséges a hívőnek. Könyörgünk hozzád: őrizz meg a hitetlenségtől, ami a jóra restté, a rosszra serénnyé tesz minket. Gyújtsd szívünket élő hitre, ami nélkül lehetetlen néked tetszeni. Taníts minket megtagadni önmagunkat, felvenni keresztünket és reménységünket el nem vesztve elszevedni fenyítésedet, hogy úgy bánhass velünk, mint atya gyermekeivel. Urunk, aki ölsz és elevenítesz, aki nagy szorongattatásba viszel és kiszabadítasz abból, könyörülj rajtunk örökkévaló kegyelmeddel, a te Fiad a mi Urunk Jézus Krisztusért, Ámen.

Oculi vasárnap.

Urunk, örökkévaló Istenünk! Jöjj segítségünkre a te erőddel, hogy a gonoszság minden hatalmát legyőzhessük s téged félve magasztaljuk szent nevedet, csodálatos tetteidet, igaz és tökéletes utaidat, a te Fiad, Jézus Krisztus által. Ámen.

Hálát adunk neked Úr Isten, mennyei Atyánk, hogy a te Fiadat elküldted a földre, hogy az ördög munkáit lerontsa és minket az Isten Fiainak dicsőségébe és szabadságára vezessen. Erősíts meg Szent Lelkeddel, hogy józanok legyünk és vigyázzunk, mert a mi ellenségünk, az ördög, mint ordító oroszlán szerte jár, keresvén, kit elnyeljen. Világosítsd meg látásunkat, hogy megismerjük az igazságot s adj bölcsességet és erőt, hogy legyőzzük a sötétség hatalmát. Hallgass meg minket Jézus Krisztusért. Ámen.

Laetare vasárnap.

Istenünk! Nagy a te hatalmad és erőd! Hálát adunk néked, hogy Fiadban, Jézus Krisztusban, üdvösségre választottál minket, hogy részesüljünk az ő dicsőségében. Add, hogy erősen álljunk a te beszédedben, abból vigasztalást nyerjünk s a reménységben mindvégig kitartsunk. Jézus Krisztus, a mi Urunk által. Ámen.

Irgalmas Atyánk! Hálát adunk neked, hogy a te szent Fiad, Jézus Krisztust élet kenyeréül adtad nekünk, hogy mindenki, aki abból a kenyérből eszik éljen örökké. Könyörgünk hozzád, vonj minket mindnyájunkat kegyelmed erejével a mi Krisztusunkhoz, Megváltónkhoz, s add, hogy mindíg nála maradhassunk és minden nap azt az életet kaphassuk tőle, amit Te adtál néki. Add hogy meghaljunk a bűnnek és éljünk igazságban, s vezess minket egykor Szent Lelked által mennyei országodba, ahol a te házad bőséges ajándékaival elégíttetünk meg. Ámen.

Finnből: Joób Olivér

Igehirdető műhelye

Homiletikai útmutatások

Ötvened vasárnap. Jak. 3, 13—18.

A szöveg az óegyházi epistola (I. Kor. 13) gondolatkörében mozog. Tárgya *a különbség az igazi és a hamis bölcseség között.*

1. Az igazi bölcseség szelídség cselekedeteiben nyilatkozik meg (13., 17. b. v.), a hamis pedig irígységben, civakodásban és hazugságban (14., 17. b. v.);

2. az igazi bölcseség felülről való, a hamis: földi, testi és ördögi (15. v.);

3. csak az igazi bölcseségben érik az igazság (dikaioszyné értelmében!) gyümölcse (18. v.).

Invocavit. Zsid. 12, 22—25.

Böjt első vasárnapján a böjti időszaknak kegyelmi időként való megbecsülésére int az ige (v. ö. II. Kor. 6, 1—10 óegyházi perikópával!).

A böjt üzenete:

1. „az újszövetség közbenjárójához, Jézushoz, és a meghintés véréhez" hív (24. v.);

2. feltárja az Általa szerzett váltság nagyságát (22—23. v.);

3. óv az üzenet megvetésétől (25. v.).

Reminiscere. Jakab 1, 2—8.

Párhuzamban az óegyházi epistolai perikópával (I. Thess. 4, 1—7) az ige foglalatja: *„Tökéletesek és épek legyetek minden fogyatkozás nélkül!"* (4. b. v.)

1. Az ilyen életfolytatás állhatatosságot, szilárdságot tételez fel („kitartást"), erre pedig a megállt kísértések nevelnek; ezeknek azért örülni kell (2—4. v.);

2. ehhez felülről való bölcseség szükséges, amelyet hivő, bizakodó imádság meghallgatlatásaképpen — és csakis így! — kapni. (5—8. v.)

Oculi. Jelenések 15, 2—4

A szakasz az óegyházi ep. perikópának (Ef. 5, 1—9) a paráznaságot tiltó részével csendül össze.

Mondanivalója: *A tiszta istenimádás új énekét csak a megváltottak tanulhatják meg!*

1. Ezek áron vétettek meg;

2. követik a Bárányt, valahová megy;

3. ezért megőrzik erkölcsi tisztaságukat.

Budaker Oszkár

Ötvened vasárnap

Szószéki ige: Jakab 3, 13—18. *Oltári ige: Márk 10, 32—45.*

AZ ALAPIGE MAGYARÁZATA: Alapigénk folytatása 3, 1—12-nek. Sokan akarnak tanítók lenni (3, 1.), akikben nincsen igazi bölcseség és igényt tartanak arra, hogy őket bölcseknek tekintsék. — *13. v.* Epistémón = a hit értelmével és belátásával megajándékozottak. Ek tés kalés anastrofés = „jó", azaz felülről való (1, 17), hitből való (Róm. 14, 23b) életfolytatás. Gyümölcseikről ismerik meg a fát (Máté 7, 16—20), s a cselekedeteiből a bölcseséget. — *14. v.* Ha a cselekedetek, az életgyakorlat a szív gonosz indulatát mutatja meg, akkor az igazi bölcseséggel való dicsekvés hazugság. — *15. v.* Az ilyen bölcseség: földi (Ján. 3, 31), emberi-lelki-psychikus (I. Kor. 2, 14 és Jud. 19) és ördögi (Ján. 8, 44.). — *16. v.* Az irígység és civódás csak kezdet, követi minden gonosz cselekedet, mert a hamis bölcseségben minderre való képesség van. — *17. v.* A felülről való bölcseség: hagné = tiszta, azaz hátsó szempontok nélkül Isten dicsőségét és emberek üdvösségét keresi, epieikés = méltányos (a mások megítélésében). eupeithés = enged a jó szónak. diakritos = részrehajló, tehát nem részrehajló az igazi bölcseség. (Stuttg. Jub.) — *18. v.* Csak az igazi bölcseséggel rendelkezők békessége által vettetik el és érik az igazság (dikaiosüné!) gyümölcse, s az ő számunkra vettetik és érik.

AZ ALAPIGE IRÁNYA: *Az óegyházi epistola gondolatkörében (I. Kor. 13) mozog. Az igazi és hamis bölcseség közötti különbséget mutatja meg azok cselekedetei, származása (15!) és haszna (18. v.) tekintetében.* (Budaker.)

AZ ALAPIGE MAI MONDANIVALÓJA: 1. Tulajdonképpen a világ bölcsesége alulról való — ördögi származású és Isten népének bölcsesége felülről való, Istentől a hit által nyert bölcseség. Az akkori helyzet azonban úgy látszik az volt, ami ma is nyilvánvalóan így van, hogy a gyülekezetben is sokakat alulról való bölcseség mozgat. Ez adja meg az ige időszerűségét.

2. Kinek-kinek felülről vagy alulról való bölcsesége szerint teremnek gyümölcsei, cselekedetei. A gondolkodásmód is cselekedet, a szó, amit kiejtünk, az is cselekedet (Máté 12, 33—37!).

3. A bennünk levő bölcseség miniméűségének árulói a cselekedeteink: gondolkodásmódunk, szavaink, tetteink.

4. Gyülekezeteinkben ma is igazi bölcseségnek tartják legtöbben a maguk emberi, ördögi eredetű bölcseségüket. Lássuk, hogyan leplezi le ezt a bölcseséget a cselekedete, gyümölcstermése: keserű irígység, civódás Isten ellen a sorsunk miatt, a szenvedés miatt, földiek elvesztése miatt és ugyanaz az indulat emberek ellen. A szív belső békétlensége micsoda gonosz cselekedeteket hoz elő, ha teheti! — Mondjuk meg világosan a magát „istenfélőnek" tartó gyülekezetnek, hogy a szavai és tettei eláruljják: nem Istentől való bölcseség munkálkodik benne, hanem ördögi!!

5. A gyülekezeten belül nemcsak az egyes emberek egyéni életével kapcsolatosan, hanem a gyülekezet életével kapcsolatosan is keserűség és civódás mutatják az ördögi bölcseség uralmát. Sértődések, hiúsági kérdésből táplálkozó összekoccanások — semmi helyük nincs a gyülekezetben!

6. A felülről való bölcseségből táplálkozó keresztyén élet és gyülekezeti élet a 13. és 17. versek szerint.

7. A felülről való bölcseségben — annak belső békességében és kifelé való békességes indulatában — érik a Krisztusban való igazság gyümölcse. Jézusnak ebből van haszna (Lk. 19, 13 és I. Kor. 12, 7) és a békesség gyermekeinek jutalma.

Az oltári igével való összefüggés: A tanítványok kérésében az alulról való bölcseség nyilatkozik meg, Jézus önmagáról való bizonyságtételével felülről való bölcseség cselekedetét és indulatát ülteti szívükbe.

Szombathelyi munkaközösség.

Invocavit vasárnap

Szószéki ige: Zsid. 12, 12—25. *Oltári ige: Luk. 10, 17—22.*

AZ ALAPIGE MAGYARÁZATA. Jó ha a szószéki igéhez elolvassuk II. Mózes 20, 18—19. v. is. Itt csak Mózes beszédét akarja hallani a nép. Aki pedig most visszautasítja Isten kegyelmét, annak nagyobb lesz az ítélete.

Az újszövetségi igében az élő Istennek városáról, a mennyei Jeruzsálemről van szó. Kik laknak benne? 1. Angyalok serege; 2. elsőszülöttek serege, 3. mindenek bírája: Isten, aki jogot szolgáltat az elnyomottaknak; 4. a tökéletes igazak, kegyesek lelkei. Itt vannak a Krisztus előtti kegyesek is. 5. Újszövetség közbenjárója: Krisztus.

Így lehet csak megérteni Jézus főpapi művét. Ez az engesztelés vére. Ábel vére bosszúért kiált, ez pedig könyörületért.

Isten szól. Akkor a nép kikerülte az Istent s ezért elpusztult. Most az az Isten szól, ki Fia által kinyilatkoztatta magát.

AZ ALAPIGE IRÁNYA. *Aki elfogadja az Újszövetség Közbenjáróját, Krisztust, az birtokosa lesz a váltságnak, aki azonban megveti az Ő szavát, az az ítéletet nem kerülheti el.*

AZ ALAPIGE MAI MONDANIVALÓJA: A böjt nem csupán Krisztus halálára való emlékezést jelent, hanem sokkal többet, mert itt van szó a meghintés véréről. Nélküle az egész böjt ítéletet jelent. Ezért igehirdetésünk csak staurocentrikus lehet.

1. Mily sokat jelent, hogy a neveink fel vannak írva. A megváltottak nevei Krisztus vérével vannak feljegyezve. Az engesztelő vér hatalmas erejét mutatja ez a tény.

2. Ezért a megváltottak számára a kereszt, a meghintés vére: győzelem ünnepe. Az Ószövetségben ott látjuk a gyáva és a félénk népet, itt az Újszövetségben azt a népet látjuk, amelyik a Fiú vére által közösségbe kerül az Atyával. Ott félénk nép, itt boldog közösségben élők serege.

3. Nincs menekülés előle, mert mindeneknek a bírája. Megítéli az egész világot és benne mindenegyes ember életét. Örök kárhozat vár arra, aki nem használja ki a kegyelmi időt, nem járul oda a meghintésnek a véréhez, mely Ábel vérénél többet mond.

4. Ne bizakodjunk el, mert ott van a figyelmeztetés: vigyázzatok! A megváltottak is félelemmel és rettegéssel viszik véghez üdvösségüket! Elbizakodásra nincsen ok, mert „Jézus Krisztus kegyelme által vagyok, aki vagyok".

Vázlat: Mit ad Jézus az Újszövetségben? 1. Adja a szabadságot (22. v. Gal. 4, 23—26!). 2. Adja az örömöt, mert neveink fel vannak írva a mennyben (23. v.). 3. Adja az igazi életet, „mert ahol bűnbocsánat van, ott élet és üdvösség is van". (24. v. Luther, Kis Káté.)

Ajánlott ének: „Eljött hozzánk az üdvösség..."

Békéscsabai munkaközösség.

Reminiscere vasárnap

Szószéki ige: Jak. 1, 2—8. *Oltári ige: Márk 9, 14—29.*

AZ ALAPIGE MAGYARÁZATA. A levél írója Jézus testvére, aki 62-ben vértanu halált halt. Írnivalóját zsidókból lett keresztyén gyülekezethez intézi oly időben, amikor a keresztyénség mellett való döntés és megállás nem előnyökkel, hanem életveszéllyel, sőt vértanuság vállalásával járt. A levél tartalma szerint inkább a keresztyénségnek gyakorlati és etikai problémájáról szól.

2. *v.* „peirasmos" = próbáratevés, megpróbáltatás. 3. *v.* „Tudván, hogy hitetek kipróbálása kitartást eredményez." (Czeglédy.) 4. *v.* „A kitartás mun-

kája teljes legyen." Luther: Die Geduld aber soll festbleiben bis aus Ende. Teleios = nagykorú, érett.

AZ ALAGIPE IRÁNYA: *A megpróbáltatásokban örvendezve az Úrban hivők legyetek!*

AZ ALAPIGE MAI MONDANIVALOJA: A Szentírás szerint kétféle kísértés van minden ember életében szüntelenül: olyan, amely Istentől és olyan, amely az ördögtől indul ki. Példa arra, amikor a kísértő az Isten: I. Móz. 22, 1; II. Móz. 20, 20; V. Móz. 13, 3; Ján. 6, 6. Isten azért tesz kísértést övéivel, hogy a szívekből felszínre hozza a jót, hogy ez győzedelmeskedhessék a gonosz felett. Az ilyen kísértéseknek örül a hivő, mert a kísértés által alkalom nyílik Isten nevének megdicsőítésére. A kísértő szónál gondoljunk erre a szóra: kísérlet! Isten kísérletet tesz gyermekeivel szüntelenül, hogy e világ „kincseinek", „értékeinek" megmaradásához ragaszkodnak-e inkább még akkor is, ha ennek ára Isten elvesztése, vagy az a hitvallásuk a megpróbáltatások között: inkább mindent elveszteni, csak az Istent megtartani? (Ábrahám, Jób példája!) Ma is ez a kísértése Istennek életünkben: inkább kell-e a kényelmes „gazdag" élet Isten nélkül, vagy sokkal inkább kell Isten minden e világi vagyon nélkül teljes örömben? V. ö. Zsid. 10, 32—35; II. Kor. 12, 10.

Az ily megpróbáltatásokban „tisztul" a hit. Más időkben hamis elbizakodottság lesz urrá, s ez sokat épít vagyonra, földre, emberekre, testi erőre stb. A próba mindezt lerombolja. Így volt a megpróbáltatás Jakab idejében is. Másként fogadja a hivő és másként a „kétszívű" a megpróbáltatásokat. De a hivőket figyelmezteti a 3. vers, hogy a megpróbált hit kitartó, állhatatos legyen, mert bármily szép a kezdet, a célig még minden el is veszhet. (Nincs perfeckcionizmus!) Veszélyezettség érzése: a bűn és ördög realitása. Végig, vagy ha kell vérig megállni. V. ö. Zsid. 12, 4. versét! Ha az ördög kísért meg, azért teszi, hogy a gonoszt hozza elő szívünkből, hogy az a jón, a szenten diadalmaskodjék!

Áldás a kísértés, mert megtanít felfelé tekinteni: kérjetek. Ez a kérés bizonyossággal teljes, mert a hit nem lehet kételkedő. Még mindenki, aki felülről való bölcseséget — tehát erőt kért — a kísértések órájában, megkapta az Úrtól, mert Isten „... erőt és kitartást ad az ellenállásra, de magát a kísértést nem szünteti meg, s nem távolítja el". (Nagy Káté.)

Oltári és szószéki ige kapcsolata: a próbákban minden a hiten fordul meg, s a próbákban a hivőkhöz közel az Úr!

Vázlatok: A próbákban az Úrban örvendezők és hivők legyetek! 1. Ehhez állhatatosság kell, s erre a megállt kísértések nevelnek. Ezeknek örülni kell. 2. A megálláshoz „bölcseség" kell, amit hivő imádság meghallgattatásaképpen kapni. — Vagy: *Erősítsd hitünket Uram!* Mert: *a)* próba alatt vagyunk; *b)* hiányos a „bölcseségünk"; *c)* kishitűen kételkedünk!

Ének: 414.

Kiskőrösi munkaközösség.

Oculi vasárnap

Szószéki ige: Jel. 15, 2—4. *Oltári ige: Luk. 4, 31—34.*

AZ ALAPIGE MAGYARÁZATA: 2. *vers:* „... tűzzel elegyítve" az üvegtengerben tükröződik az ítélettartás tüze. L. a textus előtti és utáni igeszakaszt és II. Pét. 3, 5—7-t. — „... kik diadalmasok a fenevadon és az ő képén és bélyegén" stb.: a győzelmesek az ördög mindenféle mesterkedésén győztek és így egy győzelemsorozaton keresztül jutottak a teljes győzelemhez. *3. vers:* ugyanazt a győzelmi éneket nevezi az ige Mózes énekének és a Bárány énekének. A „Mózes éneke" elnevezés a zsidók Vöröstengeren való csodás átmen-

lésére és az utána felhangzó hála- és diadalénekre utal. II. Mózes 15. Ugyanennek az éneknek a „Bárány éneke"-ként való említése jelzi, hogy a győzelem, amelynek nyomán az ének felhangzik, a Bárányé. *3b és 4. vers:* az ének a megszabadultak énekének a *tartalmát adja.* „... eljönnek mind a pogányok..." L. Fil. 2, 10—11-t.

AZ ALAPIGE IRÁNYA: *Isten haragja ellenére is vannak és lesznek, akik énekelik a megszabadultak és győztesek énekét.*

AZ ALAPIGE MAI MONDANIVALÓJA: 1. Amint Krisztus győzedelmeskedéséről és keresztjéről szóló böjti üzenetbe beletartozik a Krisztus feltámadásáról szóló evangélium, úgy a végítéletről szóló komor üzenetbe beletartozik a megszabadítottak és üdvözültek örömére szóló vigasztaló hirdetés. Alapigénk olyan a végítéletről szóló sötét keretben, mint egy darab tiszta égbolt a viharfelhők között. Igénk így alkalmas arra, hogy a célhozjutottak örvendetes képével reménységet öntsön a még útban lévők szívébe.

2. Krisztus már győzött, de bennünk és velünk is győzni akar abban a nagy küzdelemben, amely Krisztus egyháza és a fenevad között folyik és amelyben mi is benne állunk. Ennek a harcnak senki nem lehet semleges nézője: a fenevad mindegyikünkre és a körülöttünk élőkre is, rá akarja nyomni bélyegét, az érzékiség, az önzés, a kapzsiság, a dicsőségvágy, az irgalmatlanság és az erőszak állatias vonásait, de Krisztusban a fenevad minden mesterkedésén győzedelmeskedünk. Urunk a bűnbocsánatban, vagy az ítélet tüzében — azokra hullik ez, akik a Bárány bocsánatát el nem fogadják — megtisztítja ezt a világot és elvezérli övéit oda, hol felhangzik az üdvözültek dicsőítő éneke.

3. A végső örömből azok a győzelmek adnak ízelítőt, amelyekkel földi küzdelmeink során megajándékoz bennünket a Bárány: győzelemre visz bűnre csábító kísértések között, és úgy mint a zsidókat a Vöröstengeren, átvezet minket is sértetlenül a megpróbáltatások áradatán. Ezek a győzelmek mintegy igazolják az igére alapított, teljes győzelmet váró, boldogító reményünket és ezek a győzelmek adják ajkainkra, már itt is, már most is a hála és a dicséret énekét.

A VASÁRNAP JELLEGE: Oculi vasárnap introitus-imádsága (Zsolt. 25, 15.) is Jézusra fordítja tekintetünket, aki a győzelmet adja. Oltári igénkben is a Sátánon diadalmaskodó Jézusról van szó. Az oltári igének a szószékivel való összefüggése nyilvánvaló.

Ének: 175, 591.

Pesti középegyházmegye 2. munkaközössége.

Szombathelyi munkaközösség: Bojszai János, evangélikus vallástanító lelkész, Marton Ágnes dn., Kutas Kálmánné. Vezette: Kutas Kálmán. Kéziratot elkészítette: Tekus Ottó.

Békéscsabai munkaközösség: Dedinszky Gyula, Egyed Róbert, Egyed Róbertné, Jeszenszky Tibor, Kincses Gusztáv, Kiss György, Mekis Ádám, Rohály Mihály, Sáfár Lajos, Sztehlo Mátyás. A munkaközösséget vezette: Mekis Ádám. A kéziratot összeállították: Jeszenszky Tibor és Sztehlo Mátyás.

A kiskőrösi munkaközösség: Dr. Murányi György, Bachát István, Seben István, Mina János, Matuz László. Vezette: Sikter András. A kéziratot összeállította: Poniesán Imre.

A pesti középegyházmegye 2. munkaközössége: Bódy Pál, Harmati György, Detre Lajos, Detre László, Virág Gyula. A kéziratot elkészítette: Nagybocskai Vilmos.

Bűnvallás, feloldozás, bűnbocsánat

Elöljáróban rámutatok a probléma *aktualitására*. Az evangélizáció kapcsán újra gyakorlattá kezd válni a magángyónás és magánfeloldozás. Sokan ellenzik, talán csak gyakorlati okokból; sokan viszont örömmel ragadják meg, ugyancsak gyakorlati okokból. Szükséges, hogy a gyakorlat mögé nézzünk és komoly tanításbeli mértéken is megvizsgáljuk ezt a kérdést. De ha az evangélizáció révén nem volna is ennyire mai problémánk, akkor is aktuálisnak kellene neveznünk, mert a bűnbocsánat kérdése mindíg az, a keresztyén élet veleje.

A kérdést főkép a *hitvallási irataink* alapján kívánom most tárgyalni. A bibliai vizsgálatot elhagyom, mert az külön előadást* követelne. Könnyebbé teszi ezt a célkitűzést az, hogy a bibliai anyag amúgy is ismerősebb. És a hitvallási iratainkba vetett bizodalom, hiszen azok a Szentíráshoz igazodnak.

Végül itt említem meg mindjárt a bevezetésben, hogy a tárgyi nehézségeken túl *fogalmi, kifejezésbeli nehézség* is akad, mely szinte legyőzhetetlen a számunkra. Nevezetesen a poenitentia, Busse szót hol bűnbánattal, hol megtéréssel kell a magyarban fordítanunk. Nem új ez a küzdelem a szavakkal. Az Ágostai hitvallás XII. cikkelyének címében például Paulik még bűnbánatot ír, Prőhle már megtérést fordít. Általában a régi fordítók, a reformáció irataiban, bűnbánattal fordítják a poenitentiát, de például a 95 tétel elsejében ők is kénytelenek Térjetek meg-et írni. Minket ez ma annyiban érdekel, hogy a megtérés fogalma meglehetősen a theológiai viták középpontjában áll és jó lenne, ha mindazt, amit a poenitentia fogalma alatt találunk, alkalmazhatnánk rá. Mégis, mindenütt ez lehetetlen. Megint egy példát: a római kat. egyház tud a „bűnbánat szentségéről"; ezt érzésem szerint nem lehet a „megtérés szentségére" változtatni. Hitvallási irataink pedig a katolikus fogalmakba kapcsolódnak, hiszen velök vitáznak. Ezért ügyelnünk kell arra, hogy őket megértsük és fogalmaiknak ne mai értelmezést tulajdonítsunk csupán.

*

Legyen mindjárt tanulmányunk kiindulópontja a poenitentia, Busse. Még pedig lássuk meg — még részletekben való kutatás előtt —: *mi a különbség a katolikus és az evangélikus felfogás között?*

A poenitentia a római katolikus egyházban a bűnbánat szentsége. Nevezik egyik mozzanatáról a gyónás szentségének is. Lombard Péter és Aquinói Tamás óta három részből állónak vették: *a)* contritio cordis, (Reue, töredelem), *b)* confessio oris, (Beichte, gyónás) vagyis a bűnöknek szóbeli megvallása és elősorolása, *c)* satisfactio operis, (Genugtuung, elégtétel). Ha mindhárom résszel helyesen él a bűnbánó, akkor kiérdemli a bűnbocsánatot.

Ez a szertartásos bűnbánat nyilván az *elbukottak* visszafogadá-

* A tanulmány eredetileg a Mele kiskörösi teológiai konferenciáján (1949 nov. 23—25) elhangzott előadás.

sának a módjaként alakult ki. Melachthon a Loci communes-ban (rövidítve: Loci) nyújt egy kis történeti magyarázatot is. Szerinte az elesett bűnös valamikor az egész gyülekezet előtt vallotta meg bűnét és magától a gyülekezettől kapta a feloldozást is. Később egyes presbiterek előtt kellett az elbukottnak bűnvallomást tennie és az szabta ki rá a gyülekezet előtt teendő bűnbánatot. Ebben a második formában tehát titkos volt a gyónás, de nyilvános a büntetés, a vezeklés. Aki nem vállalta kizárták az úrvacsorai közösségből. Idézi azután Melanchton az u. n. Historia tripartitaból a régi, különösen római gyakorlatot: a vezeklők nem vettek részt az úrvacsorában, hanem levetették magukat a földre és jajgattak; a püspök is velük tette ezt, sőt az egész gyülekezet velük sirt; azután felemelte őket a püspök, imádságot mondott értük s elbocsátotta őket különböző büntetések kiszabásával; egy idő multán ők is vehették az úrvacsorát. E régi egyháztörténeti könyv szerint Keleten, Konstantinápolyban egy presbiter visszaélése miatt szüntették meg ezt a gyakorlatot s attól kezdve mindenki lelkiismeretében döntött afelöl, mehet-e az Úr asztalához vagy sem?

Ilyen előzményei vannak a szertartásos bűnbánatnak. Ebből alakult ki valamiképpen — most nem kísérhetjük nyomon — a fülbegyónás szertartása, melyet végleg a IV. lateráni zsinat (1215) intézményesített. Ez tette évente egyszer kötelezővé mindenki számára.

Mármost fordítsuk tekintetünket a r e f o r m á c i ó r a: mi volt a kritikája a kat. bűnbánat szentségére nézve.

Legelébb is: *eltörli a szentség jellegét.* A Loci-ban olvassuk: a gyónás nem szentség; a gyónás jele vagy szentsége a keresztség! Szentség jellegének eltörlésével kiragadja elszigeteltségéből, megszünteti azt, hogy csak *egy* aktusnak tekintsék; *ehelyett az egész életet az állandó bűnbánat, a szüntelen való megtérés követelménye elé állítja.* Gondoljunk Luther első tételére a 95-ből. Azután a Schmalkaldeni Cikkek tételére: a keresztyén ember bűnbánata mindhalálig tart. Az Apologia pedig azt mondja: az ujjászületés az ó-embernek folytonos elölésében, megfojtásában áll. Ismerős Luthernek több helyütt használt hasonlata is: a keresztség hajója nem törött össze, legfeljebb mi ugrottunk ki belőle, nincs szükség arra, hogy a bűnbánat szentségén, mint második deszkaszálon, megmentessünk; mindennapon térjünk vissza a keresztségünkhöz, a biztosan úszó hajóra.

Továbbá: a kat. bűnbánat szentségének első két részét, *a töredelmet és a gyónást a reformáció összevonja* töredelem elnevezés alatt. A töredelmet tartalma szerint nem egyébnek nevezi, mint az ó-ember megölésének. A kat. bűnbánat szentségének harmadik részét, *az elégtételt mindenestül elveti,* mert Krisztus az igazi és egyetlen elégtétel. Viszont nagyon hangsúlyozza és *mint új mozzanatot veszi föl a hitet,* t. i. a Krisztusba, az evangélium igéjébe, a feloldozásba vetett hitet. Hiányolja a reformáció, hogy a töredelem és gyónás helytelenül magyaráztatott; hibáztatja, hogy az elégtétel, az érdemszerző cselekedetek tévelygése becsúszot a tanításba; de leginkább kárhoztatja a római egyházat azért, mert a legfontosabbat, a Krisztust és hitet ki-

hagyta a megtérésből, a bűnbánatból, holott a bűnbocsánat másképen el nem nyerhető.

Így formálódik ki a hitvallási iratok klasszikus tanítása az igazi megtérésről vagy bűnbánatról. Ez két részből áll: t ö r e d e l e m b ő l és h i t b ő l. Lásd például az Ágostai hitvallás XII. cikkelyében. Mindkét rész komolyan vétetik, de a második rész különösen hangsúlyoztatik. A gyülekezet-látogatók oktatása c. könyvében (1528) Luther határozottan szól a szív összetörettetésének, gyötrődésének, a lelkiismeret megrettenésének a szükségéről; ha az embernek nincs ilyen igazi bűnbánata, akkor a hite is csak festett hit és nem igazi. (Saarnivaara-Csepregi: Hogyan kaphatok bűnbocsánatot? 62 l.) De még több helyütt találjuk azt, hogy a *töredelem mit sem ér hit nélkül*, a bűnvallás feloldozás nékül. Már a 95 tétel Magyarázatában a 38-ik tételnél határozottan kifejti Luther, hogy a töredelem nem oly szükséges, mint a hit, mert a feloldozásba vetett hit hasonlíthatatlanul nagyobb eredménnyel jár, mint a legmélységesebb bűnbánat. Az Apologia hosszú fejtegetést szentel ennek a kérdésnek. Kimutatja, hogy a töredelem és hit kettőssége átvonul az egész Szentíráson. Az egyiket a törvény, a másikat az evangélium viszi véghez. A töredelem és hit világos megkülönböztetését pedig a reformáció oldalán állók avégett szorgalmazzák, hogy így a hívek jobban meglássák a hitet a bűnbánat szentségében; jobban kitűnik ugyanis, ha szembeállíttatik a töredelemmel, a halállal. A Schmalkaldeni Cikkeket (ezentúl rövidítve: Schm. C.) 1937-ben négyévszázados jubileumára Georg Merz nagyszerű magyarázatokkal adta ki. Egyik magyarázata nagyon rávilágít arra: miért hangsúlyozza Luther a hitet! „Ne töredelmet keltsünk, hanem a hitre hívjunk föl; mert ha a töredelmet keltjük föl, akkor az embereket bizonytalanságba visszük, de ha a hitre hívjuk föl őket, akkor bizonyosságra hívjuk őket." Valóban, Luther számára a *bizonyosság* kérdése volt a döntő szempont. Ha az ember magára és töredelmére néz, sosem lehet bizonyos ennek elégséges volta felől. De ha a hitre néz, tehát az evangélium igéjére, a Krisztusért való bocsánatra néz, akkor bizonyos lehet, mert az ige szilárdan áll.

A reformáció tanítását ezzel lényegében megértettük. Mégis nem árt, ha most a részletekbe is belekóstolunk és így az elmondottak még világossabbá lesznek előttünk. Vegyük sorra a bűnbánat három részét.

a) C o n t r i t i o, Reue, töredelem.

A kat. gyakorlatban a *töredelemnek tökéletesnek kellett lennie*, különben a feloldozást nem kaphatta meg a bűnbánó. Így kellett volna lenni. De mégse volt így. A Schm. C.-ben Luther hosszan ír a pápisták hamis bűnbánatáról. Ennek oka szerinte az volt, hogy sohase tudhatta a bűnbánó, elég tökéletes-e a töredelme? Az egyház úgy segített ezen, hogy contritio helyett elfogadta az *attritio-ot*, a féltöredelmet is. (Ezt nevezték Galgenreue-nek: a pokoltól való félelem keltette az ilyen bánatot.) Ha pedig ez se volt meg, akkor elfogadták az *óhajtást*

is: Szeretném bánni bűneimet. Nos, az ilyen töredelem nyilván csak mesterséges, *csinált* töredelem lehetett. *Activa contritionak* is nevezetik az ember szabad akaratából véghez vitt, szándékolt töredelemnek, fájdalomnak.

Luther ezzel szemben a *contritio passiva* mellett tör lándzsát. Érti ezen azt, hogy az Istennek igéje, nevezetesen *törvénye* zúz össze bennünket, mi pedig elszenvedjük azt. Amint Jeremiás beszél Isten igéjéről, mint sziklazúzó pörölyről. Az Apologiában olvassuk: „A töredelem a lelkiismeretnek igaz félelmeiből áll, mely tudja, hogy az Isten a bűnre haragszik és fájlalja, hogy vétkezett. Ez a töredelem akkor történik, amikor az Isten igéje rábizonyítja az emberre a bűnöket." (Masznyik ford., 229 l.) Nem magamnak kell tehát létre hoznom a töredelmet, inkább el kell szenvednem. Maga Isten az ő törvényének igéje által sújt le rám. De mégha ez megvan, akkor sem *ezért* nyerek bűnbocsánatot, nem a bánatomért és fájdalmaimért bocsát meg az Isten, hanem a hitemet veszi számba.

Akit pedig az Isten igéje tanít meg töredelemre, az nemcsak egyes bűneire eszmél rá, hanem *egészben való bűnös voltára*. Az evangélikus bűnbánatnál márcsak ezért is megszünik a töredelem bizonytalansága. Mely ponton maradhatnék bizonytalan? Mindenestül bűnös vagyok! Az ige ily töredelemre indít.

b) Confessio, Beichte, gyónás.

Maga a szó nyilván a bűn *megvallására* mutat. A német Beichte a bejichen=bejahen igéből ered: igent mondani a bűnre, beismerni, mégpedig nyiltan, emberek előtt beismerni őket. A magyar gyón ige is állítólag annyit tesz: önmagát vádolni.

Luther és a reformáció vallja ennek bibliai alapját: a bűnök meggyónása Istentől rendelt valami.

De ugyanakkor látja, hogy a *töredelem* és a bűnök *megvallása* szorosan egybetartoznak, sőt el sem választhatók. Úgyhogy nem két dolog ez, hanem *egy dolog*. Isten igéje úgy támaszt bennünk bűnismeretet, fájdalmat, töredelmet, hogy ezt a szánkra hozza. Meg kell vallanunk, elsősorban Isten előtt. Az Apologia hivatkozik etekintetben a 32-ik zsoltárra s azt mondja: „A bűnnek ilyen Isten előtt történő bevallása *maga* a töredelmesség." (253 l.) Mert hiszen nemcsak szóval történik, de szívből, Isten haragját érezve. A Loci is rámutat a kettő egységére: „A gyónás az az önvádolás, mely által Isten előtt bűneinket megismerjük és magunkat elitéljük. Ez a *gyónás* nem más, mint az ó-embernek a meghalása és *az igazi töredelem*, melyről az előbb szólottunk." (234. l.)

Így olvasztja egybe a reformáció a töredelmet és a gyónást. Ezt Isten igéje, elsősorban a törvény viszi végbe rajtunk. Ez az igazi bűnvallás.

A kat. gyónási praxis ellen különösen *két ponton* tiltakozik a reformáció. A bűnök egyenkénti felsorolása és az időpont tekintetében való kényszer ellen.

A *bűnök előszámlálása* révén lett a róm. kat. egyházban kinzássá és hatalmaskodássá a gyóntatás. Miként a tökéletes töredelem, épúgy a tökéletes gyónás is feltétele volt a feloldozásnak, sőt az üdvösségnek is. Ha valaki egyik vagy másik botlását elfeledte megvallani, akkor azt később meg kellett gyónnia, mert csak ezzel a feltétellel oldoztatott fel. Ezenfelül minél inkább *szégyenkezett* valaki, annál tökéletesebbnek számítódott a gyónás. Az Apologia ezzel szemben állítja, hogy nem kell a lelkiismeretre békót rakni! Luther és társai megszámlálhatatlan sok helyütt tiltakoznak a bűnök egyenkint való felsorolása ellen, mert ez lehetetlen is meg nem is döntő, hiszen azoktól is megoldoztatunk, amelyekre nem emlékezünk. Nemcsak egyes bűneinkre, de teljes bűnösségünk megvallására következik el a feloldozás a bűn alól; így a fel nem soroltak is megbocsáttatnak, csak higgyünk a feloldozásban! Legyen hát a gyónásunk rövid.

Időpont tekintetében az Apologia tiltakozik a lateráni zsinat kánona ellenében, mely évenkint egyszer gyónáshoz kényszeríti a híveket. Mi evangélikusok határozott időpontot nem jelölünk meg, bár évenkint többször is élünk a szentséggel. De nem mindenkinek alkalmas ugyanaz az időpont. Egyáltalában a fülbegyónás *kényszerét* nem tudják a reformátorok elfogadni. Szabadon s önként kell annak történnie. A Loci egyenest kimondja: csak aki kívánja, az kap feloldozást; akit a kényszer hajt oda, nem kap elengedést.

Külön kell szólanunk ebben a szakaszban a magángyónásról vagy titkos gyónásról. Cáfolhatatlan, hogy Luther és a reformáció a magángyónást fenntartotta és világos, hogy az evangélikus egyház bűnös fejlődésen ment át, amikor ezt kiszorította életéből. De viszont az is nagyon jellemző, hogy *mi okból* tartotta fenn a reformáció a magángyónás szokását. Ebből ma felettébb sokat tanulhatunk.

Még mielőtt azonban erre a kérdésre válaszolnánk, egy-két *történeti mozzanatot* kell megemlítenünk. Tudvalévő hogy Karlstadt volt az, aki Luther távollétében megszüntette az úrvacsora előtti gyónást. Luther, bár több mindent helyreállított a Karlstadték által megszüntetett szokások közül, ezt nem állította helyre, hanem helyébe hitbeli kihallgatást hirdetett a gyülekezetnek. 1524-ben pedig úrvacsorai beszélgetés címén két dolgot vezetett be: *hitbeli kihallgatást és magángyónást*. A kettő azonban hamarosan egybeolvadt és kialakult egy új forma, a lutheranizmus gyónása. Ezt végleg a pietizmus szüntette meg. Csak ezután következett a közgyónás formája. (Ennek előfutárja pedig az u. n. Offene Schuld volt: prédikáció utáni bűnvallás és kegyelemhirdetés.)

Térjünk vissza arra a kérdésre: milyen *megokolással* tartotta fenn a reformáció a magángyónást? A Babyloni fogságról c. művében Luther azt mondja, hogy a titkos gyónás, bár az Irásból nem igazolható(!), neki mégis tetszik, mert hasznos és szükséges, tudniillik a gyötrődő lélek orvossága! 1522-ben a 8. bőjti prédkációjában tesz vallomást arról, hogy őt magát régen legyürte volna az ördög, ha a

magángyónás meg nem tartotta volna. Majd így szól: „Hiszen mennyi bizonytalan és homályos dolog van, amiben az ember egyedül nem tudja, hogyan járjon el“ : ebben az esetben kell menni a testvérhez vigasztalást és tanácsot kérni, nem baj, ha egy kicsit megszégyenülünk és megaláztatunk. Legvilágosabban pedig a Schm. C.-ben nevezi meg azt a két okot, melyért a magángyónást fenn kell tartani: *vigasztalja a remegő lelkiismeretet és neveli, oktatja a tanulatlan népet és az ifjúságot.* Merz mutat rá arra, hogy a Wittenbergi Konkordia (1536) már ugyanezt a kettős megokolást hozza fel. Ugyanő mutat rá arra is, hogy a történeti fejlődés folyamán is megtalálható ez a kettős szempont a lutheri egyházban. A 16—17. században két intézkedés történt. Volt magángyónás a remegő lelkiismeretüeknek és volt előkészítő istentisztelet az úrvacsora vétele előtt, mely ismételte és számon kérte a szentségekről való tanítást. Mint mondottuk, a pietizmus vetett véget ezeknek. Utánuk alakult ki egyházunkban az úrvacsora előtti közgyónást magába foglaló istentisztelet, mely már egyik eredeti szempontot sem elégíti ki!

Itt említem meg az Ágostai hitvallás XXV. cikkelyéből azt a érdekes megállapítást, hogy a magángyónás *emberi jogon* alapul s csak áldásaiért tartatik meg.

És a Loci érdekes beosztását. Eszerint vannak a gyónásnak Istentől rendelt formái és emberi jogon alapuló formái. Istentől rendelt az, hogy ő előtte megvalljuk a bűnünket, e nélkül nincs bocsánat; valamint a Mt. 5. alapján szükséges megbékülés a felebaráttal. A többi gyónás emberi rendelés. Így a magángyónás is. Isteni jog szerint nem szabad itt sem felsorolást kérni, mert Krisztus és az apostolok bűnkatalógusok nélkül oldoztak fel. De azért a magángyónás szükséges — mondja — éppúgy, mint a keresztség. Miért? Mert csak akkor bizonyos az ember, ha személy szerint hallja a feloldozást. Az az ember nem szomjuhozik kegyelem után, aki szenvedélyesen nem kívánja, hogy az isteni szózatot saját feje felett hallja.“

Mindebből világos, hogy *élnünk kell a magángyónás drága lehetőségével, de semmiképpen sem szabad kizárólagossá tenni és az egyedül isteni jogon alapuló gyónásnak a látszatába helyezni.* A remegő, bizonytalankodó szív orvossága az. Viszont akinek ez az orvosság kell, éljen vele.

c) Satisfactio, Genugtuung, elégtétel.

Az Apologia elutasítja azt, hogy a kanonikus elégtételek szükségesek a bűnbocsánathoz. Hamisaknak bélyegzi a következő római tanításokat: az elégtétel a megsértett Isten kiengesztelésére szolgál; az ideigtartó büntetések egy része megbocsáttatik a kulcsok által, a többi megváltatik az elégtételek által; Krisztus elégtétele megváltja a bűnt, a mi elégtételünk megváltja az örök halált. Mindezzel szemben egy a bizonyos: *Krisztus vére az elégtétel!*

Támadják a reformátorok az elégtételt azért is, mert így bizonytalanságban hagyják az embert. Lám, még a búcsúkkal sem tudják az embereket bizonyosakká tenni. Aztán az is furcsa, hogy a feloldo-

zás *után* rójuk ki az elégtételeket, holott logikus csak az volna, hogy az elégtétel után oldozzanak fel, ha az elégtétel hozzátartozik a bűnbánat szentségéhez. A Loci-ban olvassuk: az Írás tud ugyan bizonyos büntetésekről, de nem általánosan és ezek sem elégtételek! Krisztus halála az elégtétel.

Az elégtétel helyett a *megtérés gyümölcseiről* tud csak a mi tanításunk. Az Ágostai hitvallás XII. cikkelyében olvassuk: a töredelem és hit után kell következniök a jócselekedeteknek, mint a megtérés gyümölcseinek. Az Apologiában: A bűnbánat két részét különböztettük meg, a töredelmet és a hitet; ha valaki hozzá akar adni egy harmadikat, t. i. a megtéréshez illő gyümölcsöket vagyis az egész életnek és az erkölcsöknek jobbra változását, azt nem utasítjuk el. (228. l.) A bűnbánat jó gyümölcsei azonban a parancsolatok megtartásában állnak. (278. l.)

*

A bűnbánat vagy megtérés második része evangélikus egyházunk tanítása szerint a hit. Ezt a részt is érdemes részleteznünk, hiszen a fontosabbik.

Az Ágostai hitvallásra írt katolikus Cáfolat tagadja, hogy a bűnbánat második része a hit volna. „Győzhetetlen Felség! Károly császár! mit tegyünk itten! — kiált fel Melanchton az Apologiában — Az magának az evangéliumnak szava, hogy hit által nyerjük bűneink bocsánatát!" A hit főcikk, rokon a megigazulásával, ebben nem lehet engedni.

Ezután Melachton kifejti nagy részletezéssel, hogy *a töredelemhez szükségképpen hitnek kell járulnia*, különben nem nyerjük el a kegyelmet. Rámutat arra, hogy Saul és Dávid, valamint Júdás és Péter közt épen a hit tett különbséget. Mind a két pár töredelmesen bánta bűnét, de a hit nélkül valók elvesztek. Szükséges, hogy a töredelem a hittel legyen egybefűzve, mert csak ez vigasztalja és tartja meg a remegő szívet. Az ilyen hittel összefüzött töredelmet, félelmet nevezi fiúi félelemnek (timor filialis).

A másik döntő hely, mely a hitről tanuskodik a 38. tétel magyarázata a Resolutiones-ből. Efféléket olvasunk ott: Tegyük fel, hogy valaki nem töredelmes vagy nem hiszi, hogy eléggé az, de a feloldozásban mégis teljes bizodalmát veti s *hiszi*, hogy ő felvan oldozva, — maga ez a hit a legigazibb módon megigazította őt, mert a Krisztusba vetett hit mindíg megigazít. Ha valaki nem hiszi, hogy feloldoztatik, akkor jobb, ha nem is keresi a feloldozást. *A töredelem nem oly szükséges, mint a hit.* A feloldozásba vetett hit hasonlíthatatlanul nagyobb eredménnyel jár, mint a legmélységesebb töredelem. Ne a töredelembe helyezzük bizodalmunkat, hanem az igébe. Nem annyira azt kell kérdezni a gyónótól: bánod-e? mint inkább azt: hiszed-e, hogy én téged feloldozhatlak?

Ezekből az idézetekből kitűnik, hogy mért oly döntő a hit. Csak azért, mert a feloldozással a legszorosabban összefügg. "Amikor hitről szólunk beleveszszük a feloldozást is" (Apologia.) A katolikus gyakorlatban is a gyónás célja a feloldozás. De hát akkor miért

nem ismerik el a hit döntő fontosságát, hiszen a feloldozás igéjét csak a hit ragadhatja meg!! A feloldozás, a bocsánat csak hit által nyerhető el és semmiképpen sem cselekedetek által; csinált töredelem, fülbegyónás és elégtételek által. Hiszen akkor törvényből való volna a megigazulás. A *hit* oldalán azonban nem a törvény, hanem az *evangélium* áll! Melanchton mondja: az *evangélium az absolutio!* (Loci). Azért döntő a hit, mert a hitnek az oldalán nem kevesebb áll, mint éppen a feloldozás, az evangélium igéje, mondhatjuk így is: Krisztus! Aki hit nélkül akar bocsánatot nyerni, az voltaképpen Krisztus nélkül akarja, ez pedig istentelen dolog.

Most értjük meg teljességgel, hogy *a magángyónást is a feloldozás végett* tartja meg Luther. A remegő szívet csak az evangélium vigasztalhatja meg. Bűn volna az egyháztól kiküszöbölni a magánfeloldozást. De az evangélikus gyónásnak olyannak kell lenni, hogy tekintete előreszegeződik a feloldozásra!

A fentebbiek elfogadásával értjük meg egyuttal azt is, hogy mért támadja Luther a pápaságot a *kulcsok hatalmának* dolgában? Azért, mert a pápa a feloldozást ritkán gyakorolja, inkább csak a kötést mindenféle törvénnyel, rendelkezéssel, átokkal. A kulcsok tisztsége rendőri hatalmaskodás eszközévé vált ahelyett, hogy lelkpásztori ezsköz maradt volna.

Itt kinálkozik az alkalom arra, hogy hosszabb kitérést tegyünk a kulcsok hatalmának a tanítása dolgában. Luther külön munkát írt róla 1530-ban: A kulcsokról. Már előbb, mikor a pápai könyveket elégette, egy lelkipászori könyvecskét is tűzbe vetett, mely a kulcsok hatalmának hamis használatára oktatott. (Merz, Schm. C. 57 .l.) A kulcsokról szóló művében bizonyítja, hogy a kulcsok hatalma nem más, mint lelki hatalom vagy hivatal a *bűnök* megkötésére és oldozására, nem pedig törvények kibocsátására, rendelkezések és tilalmak felállítására. Csak a bűnökkel függ össze ez a Krisztustól tanítványaira átruházott lelki hatalom. A mennyországot nyitjuk vagy csukjuk vele. A kötöző kulcs munkáját a törvény végzi az oldozó kulcs munkáját pedig az evangélium. A két kulcsot együttesen kell használni. A bűnben elbizakodottakat meg kell kötni, a bűntől kétségbeesőket fel kell oldozni. Így középuton elbizakodottság és kétségbeesés közt igaz alázatban és bizodalomban járhatjuk a keresztyén élet útját. Külön a szivén van Luthernek a kulcsok hatalmával kapcsolatosan az, hogy *bizonyosnak* kell lenni mind az oldozásnak, mind a kötözésnek. Amit mi a földön kötünk vagy oldunk, az a mennyben is kötve—oldva van, mert Isten a mi cselekvésünkhöz csatlakozik, hozzá köti magát ahhoz. Nem két, hanem egy dolog: az Istené meg a miénk. Krisztus Péter szájába adta ezt a hatalmat. A gutaütött meggyógyításának történetéhez (Mt 9.) kapcsolódva mondja: meg ne tévesszen bennünket a farizeusok fecsegése, vajjon hogyan bocsáthatja meg *ember* a bűnöket? Isten a bűnöket semmi más módon nem bocsátja meg, csakis a szóbeli ige által, melyet pedig reánk emberekre bízott. Itt bizonytalankodásnak helye nincs. Amit hiszünk, annak bizo-

nyosnak kell lenni! A feloldozás sohasem tévedhet, az *mindig valóságos feloldozás*, még akkor is, ha valaki nem fogadja el. Ezt egy példával is megvilágítja: „Egy király várat ad neked. Ha nem fogadod el, azért a király nem hazudott és nem tévedett, hanem te csaltad meg magadat és ez a te hibád. A király azt bizonyosan megadta." Ugyanígy, ha valaki nem fogadja el a feloldozást, akkor semmije sincs, de azért a kulcs nem tévedett; sokan nem hisznek az evangéliumnak, de azért az evangélium nem téved és nem hazudik. Luthernek nagyon-nagyon a szívén volt a bizonyosság!

Visszatérve szorosabban vett tárgyunkhoz, kérdezzük meg: *mi a feloldozásnak és a kulcsok hatalmának a viszonya?* Nem könnyű rá felelni. Beszélgetéseinkben meglehetősen össze is szoktak folyni ezek a szavak: gyónás, feloldozás, kulcsok hatalma... Valóban, ha nem akarunk precízek lenni, akkor cserefogalmakként is használhatjuk őket. A feloldozás és kulcsok hatalmának viszonyára nézve felvilágosítással szolgál Luther a Schm. C.-ben. Azt állítja ott, hogy *az absolutio privata a kulcsok hatalmára megy vissza*, a kulcsok hatalmából származik, a kulcsok hatalmának a kihatása. Ebből azt olvasom ki, hogy a kulcsok hatalma általánosabb, szélesebbkörű fogalom. Több minden belefér, nemcsak a magángyónásban való feloldozás. (Egy 1522-ből való prédikációjában azt mondja Luther, hogy egyáltalában a teljhatalommal való prédikálás a kötés és az oldás.) De azért azt kell mondani, hogy *a kulcsok hatalmának a szíve a feloldozás, az absolutio*, mégpedig elsősorban az egyeseknek szóló feloldozás, a magángyónásban gyakorolt feloldozás. Ezért veszi Luther egyúvé a kettőt — ha nem is azonosítja őket — a Schm. C.-nek az evangéliumról szóló híres cikkelyében. Itt a bűnbocsánat kiosztásának 4 féle módjáról szólva, negyedikként említi *egymás mellett* a kulcsok hatalmát és a testvérek kölcsönös vigasztalását. A kulcsoknál is döntőbb, fontosabb az oldozó kulcsnak a használata. Mást nem gondolhatunk a lutheri teológia egészéből nézve erre a kérdésre. Az úrvacsorai gyónásban mindenképpen csak az absolutionak van helye! De egyébként is az egyházi szolgálatra tekintve fontosabbnak kell mondanunk az evangélium-hirdetést a fegyelmezésnél.

Ide függesztem még azt a kérdést is: *kinek adatott* a kulcsok hatalmat. Anékül, hogy kizárólagossá tennénk, mégis csak a templ. De vigyáznunk kell arra, hogy itt is figyelembe vegyük az Ágostai hitvallásnak azt a tanítását, mely szerint a gyülekezet a lelkészre ruházza az egyetemes papságnál fogva mindenkinek birtokában lévő hatalmat. Anélkül, hogy kizárólagossá tennénk, mégis csak a templomi és a lelkészi gyóntatás szokását kell erősítenünk.

*

Végül külön kiemelek még egynéhány kérdést. Ezek is beletartoznak az eddig elmondottakba, csak nem akartam kifejtésükkel megtörni a menetet.

Az egyik ilyen kérdés a bűnbocsánat evangéliumának az emberközelsége felől való kérdés.

Meg sem számlálható azoknak a mondásoknak a száma, melyek-

ben Luther épen a bűnbocsánat után teljes bizonyossággal szomjuhozó szív vigasztalására hirdeti: *emberközelségbe* hozta hozzád Isten az evangéliumot, a bocsánatot. Emberek által és megfogható szent eszközök által adja, csak hittel vedd el. Saarnivaara: Hogyan kaphatok bűnbocsánatot? c. könyvében szinte egyoldaluan össze vannak gyűjtve ezek az idézetek. De jó, ha magunkévá tesszük őket. Ezekből csoportosítok néhány idevágó gondolatot. De kezdem előbb az Ágostai hitvallás XXV. cikkelyével, hol azt olvassuk: a feloldozásnak úgy higgyünk, mint *Isten szavának!* Mint valami égből hangzó szózatnak. Másutt: úgy hidd mintha maga Isten mondta volna neked (8. bőjti préd.) Akárcsak Krisztus maga lett volna a gyóntató atyád (Házi Posztilla, Szth. u. 19. vas.). Éppen úgy higgy a gyóntató atyának, mintha Krisztus állana melletted (Húsv. u. 1. vas.) A bűnbocsánatot embereknél kell keresni, mert emberek ajkán szól az ige és emberek szolgáltatják ki a szentségeket (Szth. u. 19. vas.). Ige és szentség nélkül nem adatik a Lélek; a külső ige mindig megelőzi a kegyelmet és a Lelket; Isten velünk nem akar másképp bánni, mint a külső ige és a szentség által (Schm. C.) *A szóval hangzó igét* ismételten kiemeli Luther, mint a legfontosabb eszközét Istennek. Isten igehirdetőket használ fel segédül (Szth. u. 19. vas.) Isten az ige által a gyülekezeti pásztorok és minden keresztyén szájába helyezte a bűnbocsánatot. (Húsv. u. 1. vas.) A prédikáció, a hirdetett ige az a vezeték és eszköz, mely által Isten működik. Az *ige* és a *szentség* mellett egyké alkalommal külön említi a *kézrátételt*, pl. Az egyházról és zsinatokról c. művében: Isten keze az az emberi kéz.

Ezek az idézetek megdöntik azt a közkedvelt „protestáns" vélekedést, hogy a Jézus Krisztus egyedüli közbenjáró volta csak az emberi közvetítés nélkül való bűnbocsánatot teszi lehetővé. Mintha bizony a mi szívünk nem remegne s nem szorulna bizonyosságra!

A másik kérdés a bűnbocsánat elnyerésének formái felől való kérdés.

Az evangélium tartalma mindig ugyanaz: a bűnbocsánat. De különböző módon, *többféle formában* kapjuk azt Isten kegyelmének a gazdagságából.

Luther a Nagykátéban a gyónásnál a következő három formát állapítja meg: 1. *Isten előtt* az istentiszteleten bűnöseknek valljuk magunkat személyünkre vonatkozóan. 2. Istentiszteleten *egymás előtt* is a közösen mondott bűnvallásban bűnösöknek mondjuk magunkat. Idetartozik mintegy alpont: szükség esetén személyes beszélgetésben valljuk meg testvérünk előtt vétkünket, ha megsértettük őt. Ez a két féle gyónás t. i. az Isten előtt való és a felebarát előtt való bocsánatkérés a Miatyánkban meg van parancsolva. 3. A *titkos gyónás*, négyszemközt a lelkipásszorral vagy egy testvérünkkel. Ennek a használata nincs megparancsolva, hanem szabadjára van hagyva.

A Templomi Posztilla virágvasárnapi evangéliumában körülbelül ugyanezt a hármat említi: 1. Isten előtt, 2. Felebarát előtt, Mt. 5. alapján. 3. Magángyónás a lelkipásztor előtt. Az elsőt nevezi confessio fidei-nek, a másodikat pedig confessio caritatis-nak.

Legklasszikusabb a *Schmalkaldeni Cikkeknek az evangéliumról szóló szakasza.* E szerit az evangélium a bűn ellenében nemcsak egyféle módon nyújt segítséget, mert az Isten az ő kegyelmében bőségesen gazdag. Először *a szóbeli ige által,* melyben az egész világ számára prédikáltatik a bűnök bocsánata; ez az evangélium tulajdonképpeni hivatala. Másodszor *a keresztség* által. Harmadszor *az oltári szentség* által. Negyedszer a *kulcsok hatalma által és a testvérek kölcsönös beszélgetése s vigasztalása által is* (per mutuum coloquium et consolationem fratrum). Idéztetik Mt. 18, 20: Ubi duo fuerint congregati etc.

Néhány megjegyzést kell tennünk ehhez a cikkhez. 1. Ez a felosztás csak részben vág össze a fentebb említettekkel. Annyiban t. i., amennyiben gyónás és az evangélium, a bűnbocsánat elnyerése forma szerint is összetartozhatnak. A Schm. C. felsorolása nyilván tágabb, mert nem a gyónás fajtáiról szól, hanem általában a bűnbocsánat elnyerésének módjairól. 2. A felsorolásban négy forma említtetik, de az utolsó tulajdonképpen két részből áll: a kulcsok ereje által és a testvérek kölcsönös vigasztalása által *is.* 3. A sorrend bizonyára *értékelési* sorrend. Merz mondja: Luther az egyháznak adott és rábízott lehetőségeket az Írásból vett értékelésük alapján sorolja fel. Ő utal egy másik Luther-idézetre, mely csak az első háromról beszél és azt mondja, hogy az evangéium, a keresztség és az úrvacsora a „Szentléleknek a három módja", eszköze. Ez a három mindig elől áll Luthernél! 4. A Schm. C.-ben az evangéliumról szóló szakasz után sorra külön cikkek következnek az itteni négyes beosztás rendjében a keresztségről, az úrvacsoráról, a kulcsokról és a gyónásról. S a gyónásról szóló külön szakasznak az utolsó sorai mintegy az egész gondolatsort összefoglalják, midőn arról beszélnek, hogy Isten a Lelket nem adja másképp, *csak külső ige által;* Isten velünk emberekkel nem bánik másként, csak a külső ige és a szentségek által. Ezeket a megjegyzéseket a cikk jobb megértése végett tettünk. Fontos azonban, hogy magát ezt a klasszikus cikket betéve tudjuk!

Még érdekesség okából megemlítem, hogy *L. Fendt* neves Augustana-kommentárjában a gyónásról szóló XI. c. magyarázatában a következő felosztást végzi: elnyerjük bűneink bocsánatát a Krisztusért 1. amikor *imádkozzuk:* bocsásd meg a mi vétkeinket . . ., 2. az *úrvacsora* által, 3. *a lelkész feloldozása* által. Ezután felveti a kérdést: miért van annyi fajtája a bűnbocsánatnak, holott a hit az amelyben minden bűnbocsánat mozog? Így felel: némely ember bizonyos a bűnbocsánat felől, amikor imádságban közeledett Istenhez. Más ember kétségben marad, azért szüksége van arra, hogy a gyülekezet, a lelkipásztor által nyilvánosan, hivatalosan hirdettessék neki személy szerint a bűnbocsánat. Aki pedig meggondolja, hogy az ó-ádám mindig megmarad, az vágyakozik azután is, hogy a Jézus Krisztus uralmának a pecsétjét elnyerje és az úrvacsorához járul. Fendt sorrendje tehát azon alapul, hogy az emberek különfélék a bizonyosság tekintetében!

Ennyi vizsgálódás után megkísérelhetjük mi is, hogy a bűnbocsánat elnyerésének formáit felsoroljuk. Két nagyobb csoportot különböztetünk meg.

Először. *Bűnbocsánatot nyerhetek, amikor megvallom vétkeimet Isten előtt s hittel elfogadom az Isten evangéliumának igéjét, feloldozásának szavát.* Ez ismét többféle módon történhetik. *a) A csöndes kamrámban* az igével és imádsággal való foglalatosság közben. Ha itt személy szerint való valóságos bűnvallás és igazi hit jellemzik az Istennel való találkozást, akkor nem kétséges a teljes bűnbocsánat. Ez a mód nem kevésbbé értékes a többinél. *b)* Az Isten előtt való személyes bűnvallás és hit azonban végbe mehet a *gyülekezetben* is. Elsősorban az ige hallgatása közben. Az evangélium bűnbánatot és hitet ébreszt, és ha valaki meg tudja ragadni, valóban övé ezen a módon is a teljes bűnbocsánat. És az embereket nevelni is kell erre. *c)* Ide soroljuk végül azt is, amikor a keresztyén ember visszaemlékezik *keresztségének* ajándékára s Isten előtt való személyes bűnbánatával ahhoz vissza-visszatér.

Másodszor. *Bűnbocsánatot nyerhetek, amikor megvallom vétkeimet az emberek előtt és hittel elfogadom az Istennek emberek közvetítése által nyújtott evangéliumát, bűnbocsánatát.* Ennek ismét több módja van. *a)* Rendes *istentiszteleten* megvalljuk bűneinket, bűnösségünket egymás előtt. *b)* Az *úrvacsorai közgyónás* formájában is ugyanezt tesszük. Ne értékeljük le a közgyónást se, hanem tanítsuk az embereket, hogy igazi gyónássá legyen! Persze ide számítjuk magát az úrvacsorát is, mely szentség által, mint földi eszköz által, Isten ad bocsánatot. *c)* Itt van helye azután a *magángyónásnak* lelkipásztor előtt vagy más keresztyén testvér előtt. Ide sorozzuk a kulcsok hatalmát és a kölcsönös testvéri vigasztalást is. *d)* Végül nem szabad megfeledkezni a *megsértett testvér előtt tett bűnvallomásunkról* és bocsánatkérésünkről sem, melyet Mt. 5-ben parancsolt az Úr. A testvér bocsánata által is kapjuk egyuttal Isten bocsánatát is.

Summa: Ha Isten ilyen gazdagon adja a bocsánatot, akkor mi nem tettünk meg egyetlen formát sem kizárólagosnak; de nem is vethetjük meg egyiket sem. S mivel sok a remegő és bizonytalankodó szív, azért helyesen kell élnünk a magángyónással is és általában az emberek előtt való gyónás lehetőségével.

A bűnbocsánat emberközelségének és formáinak a kérdése után röviden érintjük még a megtérés kérdését is.

Minden vitán felül áll, hogy *a reformáció az egész életen át tartó, szüntelenül ismétlődő megtérést tanítja.* Az ó-ember megölése nem *egy* aktus. A Schm. C. a pápisták hamis bűnbánatával kapcsolatosan kifejti, hogy az evangélium minden embert, kivétel nélkül minden embert bűnbánatra hív; azokat is, akik hamis bűnbánók, mert azt mondják: mi már megtértünk; meg azokat is, akik hamis szentek, mert azt mondják: nekünk nincs szükségünk megtérésre. Itt olvassuk azt is a keresztyén ember mindhalálig bűnbánatot tart, harcol a tagjaiban lévő bűn ellen, csakhogy már nem saját erejével, hanem a Szentlélek adományával, melyet a bűnbocsánat elnyerése után kapott.

A másik, amit a megtérésben hangsúlyozni kell a *hit döntő szerepe*. A megtérést nem annyira a bűnbánaton, bűnvalláson, legkevésbbé különféle látható cselekedeteken, hanem elsősorban és mindíg újra csak a hiten szabad lemérni. *A hit a megtérés, a hit az újjászületés!!* (Ján. 3. is így értelmezendő.) Emlékszünk a 38-ik tétel magyarázatára: nem annyira azt kell kérdezni a gyóntatónak: bánod-e? hanem inkább azt hiszed-e? Mutatis mutandis itt is mondhatnánk: nem annyira azt kellene kérdeznünk az emberektől: megtértél-e? hanem azt: hiszed-e, hogy a Jézus Krisztus téged megváltott? Aki hiszi, az ne kételkedjék „megtért" voltában!

Legvégül egynéhány szót ejtünk még a manapság oly sokat emlegetett *feltétlen kegyelem-hirdetés, feltéten feloldozás dolgáról.*

A kifejezést nem éppen szerencsésnek tartom, bár értem és helyeslem, amit ki akarnak fejezni vele. Ehelyett a Barthék által elterjesztett kifejezés helyett szívesebben visszatérnék a lutheránizmus ősi fogalmára, az *ingyen kegyelemére*. A bűnbocsánatot, a feloldozást — mi így szoktuk mondani — ingyen kegyelemből kapjuk. Vagyis *mindenestül Isten tette*, cselekvése a mi Vele való megbékélésünk, megigazíttatásunk; nem emberi érdem vagy elégtétel, de mégcsak a bűnbánat és a hit sem (mint valamiféle cselekedetek) a feltétele annak, hogy Isten nekünk megbocsásson. Krisztusért bocsát meg nekünk az Isten. Ebből érthető az is, hogy nem kell a bűnöket előszámlálni; azok is megbocsáttatnak, amelyekre nem emlékszünk; nincs a felsorolásuk feltételéhez kötve a feloldozás érvénye s valósága. Nos, ha így az ingyen kegyelmet értjük a feltétlen kegyelem fogalmán, akkor nincsen baj.

A baj akkor támad, amikor a feltétlen kegyelem kifejezés elhomályosítja azt a módot is, ahogyan a mindent cselekvő Isten a bűnbocsánatot nékünk adja. S tapasztalatból mondhatjuk; valóban elhomályosíthatja. Isten t. i. a *bűnbánat és a hit útján-módján* nyújtja nekünk a feloldozást. Sőt maga az evangélium kelti föl, illetve erősíti meg ezeket bennünk. *Ha tehát valaki úgy értené a feltétlen kegyelem hirdetését, hogy mi a bűnbocsánatot bűnbánat és hit nélkül is kapjuk, — ennek ellene kell mondanunk!* Az Isten igéje keltette töredelem és hit nélkül nincs bűnbocsánat!

Ha ezt a két szempontot szigorúan meg tudnánk különböztetni, sok felesleges vitatkozástól megmenekülnénk.

Akadnának bizonyára még más gyakorlati kérdések is, pl. az evangélizációk alkalmával itt-ott gyakorolt *tömeges feloldozása* azoknak, akik felállásukkal jelzik bűnbánatukat. Azután a *kötözés* szerepe az igehirdetői és lelkipásztori munkában stb. Ezekre ez alkalommal nemtérhetünk ki.

Egyet azonban szívből kérek utolsó szavammal: még ha nem értenénk is egyet vele mindenestül, ne vessük meg hitvallási irataink nagyon határozott tanítását a bűnbocsánat kérdésében. Középpontban álló kérdése volt ez a reformációnak, csaknem azt mondhatnám: e miatt volt a reformáció!

Scholz László

Önkéntes egyházi adó

A komáromi evangélikus egyházközség az önkéntes egyházi adó érdekében két nyomtatványt készíttetett.

Az egyik nyomtatvány:

> Valaki vallást tesz énrólam az emberek előtt, én is vallást teszek arról az én mennyei Atyám előtt, aki pedig megtagad engem az emberek előtt, én is megtagadom azt az én mennyei Atyám előtt. (Máté 10, 32—33.)

MEGAJÁNLÁS

Alulírott, evangélikus egyházam iránti szeretetből és ragaszkodásból Isten segítségével ezennel önként felajánlok a komáromi evangélikus egyházközség számára, mint egyházi adót, az 19..... évre

havi — évi ..... forintot.

Ezt az összeget magam fogom havonként — negyedévenként az egyházhoz bevinni — csekklapon kívánom havonként — negyedévenként befizetni.

Kérem, hogy megajánlásom teljesítésének késedelme vagy elmaradása esetén engem az egyházközség kötelezettségemre figyelmeztessen.

Kelt Komárom — ..... 19..... évi .....-n.

Nem kívánt törlendő!

aláírás: .....

foglalkozás: .....

pontos cím: .....

— Itt levágandó! —

Hálával áldozzál Istennek és teljesítsd a Felségesnek fogadásaidat! (50. zsolt. 14. v.)

EMLÉKEZTETŐ

A komáromi evangélikus egyházközség számára felajánlottam az 19..... évre havi — évi ..... Ft egyházi adót. Havi — negyedévi befizetésre köteleztem magamat és felkértem az egyházat, hogy késedelem esetén engem kötelezettségem teljesítésére figyelmeztessen.

Komárom, 19.....

aláírás: .....

Komáromi Evangélikus Egyházközség.

.....úrnak, úrnőnek

Kedves Evangélikus Testvérünk!

Csatoltan szeretettel megküldjük a következő esztendőre szóló megajánlási ívet és bizalommal kérjük, hogy — amennyiben Egyháza ügyét szívén viseli, annak anyagi terheiből tehetségéhez mérten önként részt vállalni és a csatolt megajánlási ívet a lelkészi hivatalhoz kitöltve visszajuttatni szíveskedjék. (Az Emlékeztető ugyancsak kitöltve Testvérünknél marad.)

Ebből az alkalomból köszönettel megállapítjuk, hogy ezévi önkéntes egyháziadó megajánlása .....Ft volt, hátraléka az elmult esztendőről ..... Ft. Az év folyamán befizetett .....Ft-ot, hátraléka tehát ..... Ft.

Egyházközségünk 1949. évi február hó 13-án tartott közgyűlésén elhatározta, hogy adókivetés helyett az önkéntes megajánlás rendjére tér át és kötelezte a presbitériumot, hogy csak azoknak a hittestvéreknek adja meg a közgyűlési tagsági jogát, akik az előző évben a közös teherviselésben anyagi viszonyaiknak megfelelően vettek részt.

Komárom, 19..... december hó.

Hittestvéri üdvözlettel
Az egyházközség pénztárosa.

*

A komáromi gyülekezet jó megoldást választott, amikor egyesítette az egyházi adó és az önkéntesség gondolatát. Valóban helytelen lenne az „egyházi adó" kifejezést egészen eltörölni és csak adományokról beszélni. De ugyanúgy helytelen és nem szolgálja az egyház anyagi jövőjét, ha az egyházközségek nem térnek rá sürgősen az egyházi adó önkéntes jellegének kidomborítására. A komáromi példa szövegezése is figyelemre és követésre méltó.

Kis lelkipásztorkodástan

3. Önfegyelmezés és fegyelmezés

Tételünk ismét két részre oszlik. Az elsőnek tartalma a pásztornak önmagára, a másodiké pedig a nyájára irányuló *fegyelmező* tevékenysége.

1. Az önfegyelmezés fogalma első pillanatra idegen elemnek tűnik evangéliumi látásunkban. Arra vonatkozólag, hogy az evangélium objektiv üzenetének: „A törvény Mózes által adatott, a kegyelem pedig és az igazság Jézus Krisztus által lett" (Ján.1, 17), Istenhez való viszonyunkat és ennek a viszonynak a gyakorlati hit- és erkölcsi életben való megvalósulását illetően mi a helyes visszhangja, ez a teológiai álláspontunk: „Isten *kegyelme* által vagyok, ami vagyok" (1. Kor. 15, 10.) Az önfegyelmezés követelményében ezért hajlandók vagyunk olyan kísértést gyanítani, amely arra csábít, hogy a hit által kegyelemből történő megigazulás magaslatáról (a megigazulást tág értelemben véve) újból a törvény bálványozásába süllyedjünk vissza, ennek egyrészt keservesen érzett szolgaságába, de másrészt az itt elért eredményekre és teljesítményekre támaszkodó önhittségbe és elbizakodottságba is. Az önfegyelmezés igényével azért egyhamar szembehelyezzük az apostoli igét: „Ahol az Úrnak Lelke, ott a *szabadság*" (2. Kor. 3, 17.), és úgy véljük, hogy esetleges kísérletezésünk az önfegyelmezéssel legalább is közeljár az engedetlenséghez az apostol intelme iránt: „A szabadságban, amelyre minket Krisztus megszabadított álljatok meg és ne kötelezzétek meg ismét magatokat szolgaságnak igájával" (Gal. 5, 1.).

Aki azonban a kegyelem szuverén igényére és mindenre elégséges voltára hivatkozva fordul szembe az önfegyelmezés követelményével, ezzel igen gyakran csak a természetes ember tunyaságát takargatja. Nagyon sajnálni való, hogy ennek a tunyaságnak a hatása alatt és a kegyelemből való megigazulás elvének egyoldalu értelmezésének következtében mind híveink, mind pedig a magunk gyakorlati hit- és erkölcsi életéből erősen hiányzik az önfegyelmezés szigorú vonása. Ezt a hiányt azután szükségképen megsinyli hit és erkölcsi életünk intenzitása, mélysége, sőt egyenesen az igazsága és valósága is.

Annak igazolására, hogy az önfegyelmezéssel kapcsolatban olyan erőfeszítésről van szó, amely egészen természetes magának a Bibliának világában, mert természetes megnyilatkozása a megváltott ember *kegyelemből* táplálkozó életének, — a sok kínálkozó igéből csak néhányat idézek. Az ördöngős fiú esetével szemben tehetetlen tanítványok kérdésére Márk szerint ezt mondja Jézus: „Ez a faj semmivel sem űzhető ki, csupán könyörgéssel és böjtöléssel" (9, 29.). Még ha igaz is a szövegkritikai megállapítás, hogy a „böjtöléssel" szó nem Jézustól származik, akkor is könnyen megérthető, hogy a böjtölésnek, mint az ördögűzés hatásos feltételének ,a kiemelése minden bizonnyal a tapasztalat alapján került később a szövegbe. A böjtölés pedig, amelynek kérdésével érdemes volna külön is foglalkozni és amelynek lényegszerű fogalma természetesen tágabb a megszokottnál, nem más, mint az önfegyelmezésnek az egyik megnyilatkozása.

Találkozunk az önfegyelmezésnek ezzel a formájával, mint a hitéletben fontos szerepet játszó formával, Csel. 10, 30-ban, amely hely szerint Kornéliusz négynapi böjtölés után részesül az élete nagy fordulatát bevezető angyali látomásban, valamint Csel 13, 2-ben is, ahol az antiochiai gyülekezet prófétái és tanítói böjtölés után kapják a Szentlélek útmutatását Barnabásnak és Saulusnak kiválasztására. Mindkét helyen természetesen nem érdemként szerepel a böjtölés— önfegyelmezés, amelynek jutalma a kegyelem megnyilatkozása, hanem a böjtölés csak fogékonyá teszi az érdekelteket ennek a kegyelemnek a megértésére.

A böjtölésen is túlmenő önfegyelmezés szükségessége mellett pedig koronatanúként hadd szóljon meg a kegyelmet magasztalva hirdető Pál apostol is. I. Kor. 9, 24—27-ben olvasói szeme elé állítja a „mindenben magatűrtető" versenyző példáját, majd önmagáról vallja: „Megsanyargatom testemet és szolgává teszem". Timótheushoz írt első levelében pedig pásztoraként inti fiát a hitben: „Gyakorold magad a kegyességben" (4, 7.) és „ezekről gondoskodjál (ami szintén azt jelenti: ezekben légy foglalatos, ezekben gyakorold magad!), ezeken légy, hogy *előhaladásod* nyílvánvaló legyen mindenek előtt" (4, 15.). Ezeknek az intelmeknek részletes exegézisétől el kell tekintenünk, de nincs kétségem a felől, hogy a kegyességben való gyakorlat magában foglalja az önfegyelmezést is és hogy ez a feltétele a hitben és annak dolgaiban, gyakorlati valóraváltásában való előhaladásnak.

Mindent összefoglalva megállapíthatjuk, hogy amikor a pásztor önfegyelmezéséről beszélünk, akkor nincs szó a természetes ember önfegyelmezéséről, erölködéséről, törvényeskedéséről vagy theurgiájáról, amellyel az önmegváltás kísérletében Istenért töri magát! Hanem szó van *a megváltott, a Szentlélek fegyelme alatt álló ember éberségéről*, aki a Szentlélektől fegyelmeztetve, indításainak engedelmeskedve él az Általa mutatott és adott alkalmakkal a kegyelemben való megmaradása érdekében. Lényegileg az Isten minden fegyverének felöltéséről és ennek a fegyverzetnek az aktiv használatáról van szó (Ef. 6, 10—18.), önmagunkkal és minden ránktörő gonosz ellenséggel szemben, amikor önfegyelmezésről van szó. Ez a gondolat húzódik meg a háttérben mindenkor, amikor most a következőkben reáirányítjuk figyelmünket néhány területre, amelyen a Lélek fegyelme alatt kell állnunk.

a) Első ilyen területként megemlítjük az *imádságot*. Erről a pásztor imádkozásával kapcsolatban elmondottak itt-ott már érintették jelen témánkat. Nem bocsátkozhatom ismétlésbe, azért csak kiegészítésül említek meg néhány gondolatot.

Önfegyelmezés dolga, hogy az imádkozáshoz mindig *legyen időnk!* Amely pásztor komolyan veszi az I. Pét. 4, 7-ben foglalt intelmet: „A vége pedig mindennek közel van. Annakokáért legyetek mértékletesek és józanok, hogy imádkozhassatok", vagyis aki tisztában van a felelőssége, az adott helyzet komolyságával, az minden körülmények között igyekszik majd szakítani időt az imádkozáshoz, mert józanul megítéli, mi fordul meg azon, hogy Istennek hozzáhajlása kiemeli-e magárahagyatottságából és tehetetlenségéből. Mégis ahhoz, hogy az ember mindenkor találjon időt az imádkozáshoz, nagy külső segítséget jelent, ha napirendjébe kötött ima-időket épít bele. A régi egyház bölcsessége a napi három, vagyis a reggeli, déli és esti ima-alkalom meghatározásában is megnyilatkozik. Magától értetődik, hogy ha valaki, akkor a pásztor alkalmazkodik a szüntelenül való imádkozás intelméhez. Szolgálatának nehéz pillanatai, amelyek bőven törnek reá szinte naponként, szószerint úton-útfélen fognak kikényszeríteni belőle egy-egy talán szavakba sem foglalt imádságos sóhajt. De legyenek napjainak időszakai, amelyekben programmszerűen kizárólag és teljesen az imádságnak szenteli magát. Jól tudom, hogy sokszor harcra kell kelnie sürgető feladatok tudata, valamint külső akadályok ellen amelyek pont az imádság idején merülnek fel, — mert a gonosz nagyon leleményes a pásztor csendjének megzavarásában! De nekem ilyenkor majdnem mindig hatásosan segítségemre van az a megfontolás, hogy ami most el akar vonni az imádságtól, hogy a maga számára vegyen igénybe, az nyugodtan várhat még egy félórát. Ezzel kapcsolatban hadd említsem meg közbevetőleg, hogy egy félóra csak nagyon szegényesen elég a pásztor csendes órája számára! Hogy többet mégsem lehet elvonni a napi munkától? Tessék a többet elvonni az éjszakai pihenéstől! Annak a jelentőségét is hadd hangsúlyozzam, hogy amikor csak valamennyire is lehetséges, délben is

csikarjuk ki magunknak az elcsendesedés alkalmát! Aki megteszi, megtapasztalja áldását!

De *imádkozás közben* is bőven kínálkozik alkalom szívós és keserves önfegyelmezésre. Csak két ellenséget említek, amely ellen szükséges a harc. Az egyik az imádságtól idegen gondolatok tolongása és tolakodása, hogy közém és Isten közé férkőzzenek. Valaki azt mondotta, hogy valahányszor imádkozni akar és csendességre kényszeríti magát, mindannyiszor úgy rajzanak agyában a gondolatok, mint a felborított kasból a méhek. Nagyon jellemző panasz! Az imádság másik ellensége a kételkedés, amely pontosan imádság közben szeret jelentkezni és annak értelmetlenségéről sugdos az ember fülébe nagyon „értelmes" gondolatokat. A fegyelmezett küzdelemhez mind a két ellenséggel tapasztalatszerűen jó utat mutat Francke a már említett írásában: „Az áhitat ébrentartását mindenkor hathatósan szolgálja, ha az ember elevenen eszébe tartja, hogy kinek a színe előtt áll!" Isten jelenlétének tudata valóban imádkozás közben is a leghatalmasabb fegyelmező erő!

Röviden érintem ebben az összefüggésben a *breviárium* használatát. Több evangélikus breviárium is áll rendelkezésünkre, közülük leginkább Mehl 2 kötetes „Evangelisches Brevier"-jére hívnám fel a figyelmet. Természetesen távol áll tőlem még a gondolata is annak, hogy a pásztor imádkozását azonosítsam a bréviárium imádkozásával. De igen alkalmas ennek gyakorlása épen önfegyelmezésünkre, közelebbről is az ima-idők betartása tekintetében. Úgy vagyunk ezzel, mint a táplálkozás idejével. Ha beáll, automatikusan jelentkezik az éhség, már a szokás hatalmánál fogva is. A kötött szövegből is folyik bizonyos erő. Ha az egyik oldalon magával hozza ugyan annak a veszélyét, hogy már ismeretes imaszöveget lélek nélkül morzsoljuk le, a másik oldalon viszont, ha ezt a veszélyt el akarjuk kerülni fokozott éberségre kényszerít. Idézem még egyszer Francket: „A tapasztalat arra tanít, hogy egy imálságot sem nehezebb állandóan figyelmesen elimádkozni, mint azt, amelyet az ember könyv nélkül ismer. Ezért azt tanácsolom neked: menj időnként belső szobádba és vedd elő azokat a formulákat, amelyeket betéve tudsz. Mond el őket, de állj meg egy darabig mindegyik szónál és latolgasd magadban, mit is jelent tulajdonképen és milyen hangsúly van rajta, milyen erőt találsz benne. Ha magunkkal akarnak sodorni a szavak, mond ki azt is, milyen gondolatot ébreszt benned minden egyes szó. Azután vedd elő a másik szót és ismételd meg ezt, míg a végére nem érsz. Ha azután egyik-másik szóban különös vigaszt vagy erőt találsz, akkor egyre inkább gyönyörűséget szerez majd neked az ilyen imádkozás és egyre inkább leköti figyelmedet." Ajánlom az önfegyelmezésnek ezt a módját a nagyon jól ismert Miatyánk imádkozásánál is!

b) A breviárium imádkozása átvezet a *bibliaolvasásra*, hiszen benne bibliai szakaszok váltakoznak az imádságokkal. Az ige olvasásában ugyancsak égetően szükséges az önfegyelmezés! A vele való hivatásszerű, állandó foglalkozás azzal a veszéllyel jár, hogy — mint

Ihmels is mondja egyik előadásában („Als die Diener Gottes". 69. l.) — objektummá váljék számunkra, úgy szemléljük, mint a másoknak szóló üzenetet, a helyett, hogy mint szubjektumot, személyesen nekünk szóló igét élnők át. Ezt a veszélyt valamennyien ismerjük. Azt a körülményt, hogy ezt a veszélyt mennyire fokozza épen az igének kommentárok, szótárak segítségével, mondjuk: tudományosan való tanulmányozása, azzal húzza alá Ihmels, hogy idézi Kierkegaardnak idevonatkozó szavait. Kierkegaard ezt mondja egyik iratában: „Mersz már egyedül lenni Isten igéjével? Én még nem merek. De megtudom neked mondani, hogyan válik egészen veszélytelenné, egyedül maradni az Isten igéjével. Amikor olvasod a Szentírást, vedd körül magad egy halom kommentárral, és amikor azután kényelmetlenre fordul a dolog, nézz bele kommentárjaidba. Akkor azután talán úgy találod, hogy azt a helyet, amely épen nyugtalanítani akart, ez vagy az a tudós eredeti betoldásnak minősíti, vagy pedig annyiféle magyarázatra bukkansz majd, hogy mire valóban átvergődtél rajtuk, szerencsésen elszállt az ijedelmed".

Nem kell hangsúlyoznom, hogy nem tudományos apparátussal való igefoglalkozás ellen akarok szólni. De azt is tudja, aki így dolgozik hogy Kierkegaard keserű szavai olyan veszélyre mutatnak reá, amely valóban fennáll. Leküzdésére ugyanesak a Szentlélek fegyelme alá kell adnunk magunkat. Akkor azután nyugodtan nyúlhatunk közben-közben kommentárok után is. A fontos az, hogy az ige olvasása közben is tudatosítsuk magunkban Isten jelenlétét, azt, hogy Ő vár minket, hogy szóljon hozzánk! Egészen el kell csendesednünk Előtte, és kérnünk a Szentlélek segítségét, hogy megvilágosítson és vezessen. Ajánlatos, hogy egyszerre csak egészen rövid igeszakaszt olvassunk, annak minden szavában elmélyedjünk, magunk elé állítsuk elevenen annak a helyzetnek, vagy dolognak a képét, amelyről szó van, úgy fogadjuk minden üzenetét, mint nekünk szóló üzenetet, és kitárjuk előtte szívünket-lelkünket.Az ilyen igeolvasásnak az ige Urának színe előtt, az Ő jelenlétében tudván magunkat, akkor is meglesz az áldása, ha abból pillanatnyilag nem is érzünk semmit sem!

A berneucheni körben gyakorolják az ige *írását* is. Ez talán szokatlan előttünk, de nagyon megszívlelendőnek tartom. A bibliai szöveg gondos lemásolása arra kényszeríti az embert, hogy minden szónak szenteljen megfelelő időt. Önfegyelmezés ez is, és közben megszólalhat és hatalmasan szólhat hozzánk a lélek! Csak önfegyelmezés és természetesen nem methodisztikus garanciája annak, hogy valóban hatásossá váljék számunkra az ige. De ennek szavát csak csendben halljuk meg! Ezt a csendet szolgálja az önfegyelmezésnek ez a módja is.

c) A következőkben csak érinthetem azt a tömérdek alkalmat, amely *a lelkészi munka végzése közben* kínálkozik az önfegyelmezésre. Ott van mindjárt a készülés főfeladatunkra az igehirdetésre. Akárhányszor önfegyelmezés hiánya, tunyaság és kényelmeskedés az oka a szószéken elkövetett üres fecsegésnek és szalmacséplésnek. Ott van

a szorosan vett liturgikus szolgálat és magatartás. Hogy lejárattuk a liturgiát híveink szemében, ennek is mindenesetre az az egyik oka, hogy végzéséből olyan sokaknál és olyan sokszor hiányzott a Szentlélek kényszerítő fegyelmező ereje. Csak épen érintem, hogy ennek a fegyelmezésnek nem szakadhat vége az orgona utolsó akkordjával. Planck „Kleines Homiletisches Testament" c. pompás kis munkájában néhány szóval elmondja, hogyan rontotta le egy kandidátus próbaprédikációjának jó hatását. A hívek magukban már elvégezték, hogy ő lesz a papjuk. Istentisztelet után boldogan szorongatták kezét, amikor egyszerre mintha a mennyországból rántotta volna le őket megkönnyebbült, jókedvű kívánsága: „De most menjünk el egy pohár sörre!" Az állásból nem lett semmi. Talán nem épen hasonló kívánság, de más megnyilatkozása az önfegyelem és önuralom hiányának közvetlenül istentisztelet után már nem egyszer fosztott meg papokat, ha nem is egy kilátásban lévő állástól, de a hívek bizamától és tiszteletétől!

Sok önfegyelmet igényel a *vallástanítás és konfirmációi* oktatás. A magából kikelten ordítozó ,vagy növendékeinek fülét-haját cibáló lelkész nem nyújtja a pásztor képét. Ne is csodálkozzék azután, ha az órákon kívül nem ismerik és nem hallják szavát az ő juhai.

A *hivekkel való érintkezés* is kemény próbákra teheti fegyelmezettségét. Barátságtalan fogadtatás, kihívó magatartás, betegszobák áporodott levegője kellemetlenül játszik az idegeken. Hogy meg ne pattanjanak és az „ideges" lelkipásztor visszatetsző és sokszor minden nyomorúsága mellett is nevetséges látványával ne rontsa le a szószék magasságában elhangzott szép szavak hatását, bizony szigorú önfegyelmezésre van szükség! Planck ebben a vonatkozásban is közöl egy nagyon tanulságos esetet. Épen prédikációra készült, amelynek témája a felebaráti szeretet volt, amikor már tizedszer megzavarták. Valaki egy bonyolult hosszadalmas ügyben kérte a tanácsát. Türelme fogytán volt. Már-már kifakadt, hogy ilyesmivel nem szokás a lelkészt szombatnapon zavarni, amikor eszébe jutott, hogy hiszen a felebaráti szeretet témáját dolgozza ki, és mit szólna az, akivel beszél, ha ezt tudná és szeretetlenséget tapasztalna. Türtőztette tehát magát. Végre ennek a látogatásnak is vége szakadt .Másnap pedig a szószék alatt ott ült az az ember, akit majdnem kiutasított. Hogy milyen boldogsággal töltötte most el, hogy nem tette meg, ezt sohasem tudta volna méltóképen leírni.

Önfegyelmezést kíván a pásztortól *családi élete* is. Civakodás a feleségével, gyermekeinek sikongatása az ő ütlegei alatt titokzatos hangerősítőtől megerősítve hallatszik el a gyülekezete legtávolabbi zúgaiba is! Hogy nem őt szánják az izgalmakért, az egészen bizonyos!

Hadd mutassak reá arra is, hogy *irodai munkája* is alkalom az önfegyelmezésre. Terminusok betartása, anyakönyvek pontos vezetése, az irattár rendben tartása, ha kézzel írja leveleit, a kezeírása olvasható és szabályos vonalvezetése és még számtalan más „apróság" mind azt tanusítja, hogy a pásztor fegyelmezetten él idejével, urrá tud lenni kedvetlenségen és boszuságon. Mindennek ellenkezője pe-

díg nem azt hirdeti hogy nagyvonalú egyéniség, hanem azt, hogy nem tudja magát fegyelmezni és ezért, amilyen hűtlen a kicsiny dolgokban, bizonyára ugyanolyan hűtlen a nagyokban is. Mert ezekben sincs szüksége kisebb önfegyelmezésre!

Önfegyelmezés a legnagyobb segítség az ijesztően felszaporodott sok dolognak is az elvégzésére. A szórakozott, hagyján, tengő-lengő lelkésznek kevés dolgához sincs ideje. A fegyelmezett pásztor, aki kihasználja minden pillanatát, hihetetlenül sokat tud végezni! *Pontosan* is jelenik meg, ahol várják! Ezzel nemcsak tekintélyét növeli, hanem észrevétlenül neveli gyülekezetét is. Viszont a pontatlan pásztor nemcsak magát bünteti pontatlanságával, hanem züllészti gyülekezetét is!

Végül még azt, hogy a pásztort sohasem veti le a lelkész a köntössel vagy magas mellénnyel együtt! Ezért nem szűnik meg az önmagára való vigyázás szükségessége kimondottan világi körülmények között, szórakozás közben, kiránduláson, vagy más társas összejöveteleken sem. Sőt azt lehet mondani, hogy ilyenkor talán még fokozottabban kell örködnie azon, hogy a pillanat kísértése, mások kegyének keresése ne taszítsa meggondolatlanságba. Egy lelkészünk tekintélyén soha többé ki nem köszörülhető csorbát az ejtett, hogy egy táncmulaságon maga ugyan nem táncolt, de éjfélkor — persze mások unszolására — rendezte a francia négyest.

2. A pásztornak mások fegyelmezésére irányuló tevékenysége lényegileg azonos az *egyházfegyelem* gyakorlásával. Erről egyházi törvényeink rendelkeznek. Bennünket most ezek a rendelkezések csak gyülekezeti vonatkozásban érdekelnek. A VIII. t. c. 4. §-a egyházközségi bíráskodásról szól és megállapítja, hogy az egyházközségi bíráskodást az egyházközségi elnökség elnöklete alatt a presbitérium gyakorolja, ha ennek tagjainak a száma nem haladja meg a 30-at. A 20. § az egyházközségi bíróság hatáskörébe utalja az egyháztagok elleni eljárást az egyházhoz tartozással járó kötelességek, különösen a hűség megszegése esetében. Ezt a kötelességszegést, ill. hűségmegtagadást azután a 175. § öt pontban részletezi és megállapítja, hogy az egyházközségi bíróság az egyháztagot legfeljebb 5 évig terjedő időtartamra megfoszthatja az aktiv és passziv választójogtól és eltilthatja a közgyűlésen való részvételtől is. Végül megemlítjük, hogy a 176. § szerint a felmerült „ügyet csak akkor kell az egyházi bíróság elé vinni, ha előbb az egyházközség lelkésze, majd az elnökség eredménytelenül fáradozott azon, hogy az egyháztagot szeretettel, a rábeszélés és meggyőzés eszközeivel s jóakaratu intéssel belátásra és helyes magaviseletre térítse.“ Megállapítja ez a paragrafusa azt is, hogy a „lelkész vagy az egyházközség elnöksége ebben a munkájában a presbitérium tagjainak, vagy más egyháztagoknak a közreműködését is igénybe veheti.“

Mindezek jogi rendelkezések. Érdekes volna tudni, hogy az itt körülirt egyházközségi bíráskodást hány gyülekezetben gyakorolják valóban és hogy milyen tapasztalatokat tettek ezzel kapcsolatban.

Bennünket itt az egyházfegyelemnek nem a jogi, hanem a lelkipásztori oldala foglalkoztat.

Az egyházfegyelem gyakorlása kétségtelenül szükséges. Az a körülmény, hogy a fegyelmezés az egyház egyik életmegnyilatkozása, belső szükségszerűséggel folyik abból a kettős tényből, hogy az egyház egyrészt bűnös emberek közössége, másrészt azonban a Szentlélek műhelye. Ahol a Szentlélek az emberi bűnnel találkozik, ott kérlelhetetlen harc tör ki. Amit mi lelki fegyelemnek, vagy egyházfegyelemnek mondunk, nem más, mint ez a harc az Isten Lelke és az emberi bűn között. Mivel ez a harc újból és újból esedékes, azért egyik életformája az egyháznak a fegyelem, ill. a fegyelmezés.

Ebből azt a következtetést is le kell vonnunk, hogy az a fegyelmezés melyet az egyház, ill. szolgája gyakorol, nem lehet más, mint magának az Isten Lelke fegyelmező munkájának a szolgálata. Ebben a megállapításban bennerejlik az is, hogy a fegyelmezésre az egyháznak nem állhat rendelkezésre külső fegyelmező eszköz, hanem egyedül csak az ige és a szentségek.

Mielőtt erről a szorosan vett fegyelmezésről szólnék, rá szeretnék mutatni bizonyos *indirekt, közvetett* formáira is. Ezek közül (Stählin nyomán) először is megemlítem az *egyház tanító tevékenységét*. Itt elsősorban a felnőttek tanítására gondolok, amelyre a pásztornak nézetem szerint gyülekezeti összejövetelek, talán az u. n. vallásos esték keretén belül lelki munkája folyamán meg kell teremtenie az alkalmakat. Ha itt az egyháznak az igében gyökeredző tanítása a világról, az emberről, külső életviszonyairól aprópénzre felváltva, gyakorlati vonatkozásaiban férkőzik a hívek lelkéhez, akkor ez magában véve is fejthet ki bizonyos fegyelmező erőt.

Megemlítem továbbá ebben az összefüggésben az egyházi, ill. vallási élettel összefüggő *gyülekezeti hagyományok* ápolását. Gondolok itt bizonyos kegyes népszokásokra a nagyünnepek alkalmával (pl. bethlehemezésre), a templomba vonulás, ill. a belőle való kivonulás rendjére, bizonyos alkalmakkal kapcsolatban meghonosodott úrvacsoravételekre, a családi életben itt-ott még meglévő közös reggeli-esti imádkozásra, vagy családi áhitatra, stb.-re. Ha az ilyen szokásokat a modern élet támadásaival szemben meg lehet védeni, kellő felvilágosító munkával átvilágítani és értelmessé tenni, vagy esetleg újra meg is honosítani, akkor hathatós fegyelmező erőnek bizonyulhat. Ennél is nagyobb értéke van annak, ha a gyülekezetben kialakul bizonyos pozitiv, egészséges *közszellem* annak elbírálására, hogy a gyülekezethez, ill. egyes tagjaihoz a különféle életkörülmények között mi illendő és mi nem. Ezt a közszellemet kialakítani van hívatva Asmussen szerint az u. n. lelki vezetés. Könnyen érthető, hogy ilyen közszellemben valóban hatalmas fegyelmező erő rejlhetik.

De ilyen ereje lehet még az egyházközségi élet *jogi formáinak és kereteinek* is, amelyeknek nincs más célja, mint bizonyos rend fenntartása, amelyen belül az egyház a maga lelki életét kibontakoztathatja.

Mindezek a lehetőségek és módok a fegyelmezésre közvetlenül inkább csak annyiban válhatnak hatásosakká, hogy visszatarthatnak a nyilvánvaló, szemérmetlen vétkezéstől. Talán még leginkább hathat a mélyre az egyházi tanítás fegyelmező ereje. De a bűn ellen radikális küzdelem a bűnösnek lelkét megragadó fegyelmezés a Szentlélek erejével *csak az igétől* várható. *Ennek hirdetése tehát egyuttal a tulajdonképeni fegyelmező tevékenység is!* Gondoljunk csak II. Tim. 3, 16-ra: „A teljes írás Istentől ihletett és hasznos a tanításra, a feddésre, a megjobbításra, az igazságban való nevelésre"!

Ebben az értelemben fegyelmező tevékenységnek minősítendő már a szószéki igehirdetés is. De különös hangsúly van a szemtől-szemben kifejtett *pásztori munkán*, ill. ennek keretében végzett fegyelmezésen az egyénekhez szóló igehirdetés formájában. Jól tudjuk valamennyien, hogy ez, t. i. az egyének pillanatnyi igényeire szabott igehirdetés, a lelkipásztori tevékenység lényege és tartalma. Csak általánosságban megrekedő bíztatás, vigasztalás, vagy akár dorgálás még nem pásztori munka! Az egyházi törvényeinkből idézett rábeszélés meggyőzés és intés tehát, amelynek az egyházközségi bírói eljárást meg kell előznie, helyesen csakis úgy érthető és alkalmazandó, hogy a pásztor az ige hirdetésével, az ige erejével igyekszik a megtévedt egyháztagot jóútra vezetni. De még ezen a módon is tulajdonképeni és szorosan vett fegyelmezés csak akkor történik, ha a lelkipásztori beszélgetés gyónásban teljesedik ki. Ebben az esetben a Szentlélek fegyelmezése pozitiv módon akkor válik valósággá, ha pásztor számára lehetségessé válik a feloldozás.

A Mt. 16, 19; 18, 18 és Ján 20, 23 szerint reábízott hatalomnál fogva azonban nemcsak oldozhat, hanem kötelessége lehet a megkötözés is! Külön és súlyos kérdés, hogy vajjon ez a megkötözés csak a bűnbocsánat megtagadására szorítkozhatik-e, vagypedig maga után vonhat-e külső következményeket is, nevezetesen maga után vonhatja-e a gyülekezetből, az egyházból való kizárást is, ami gyakorlatilag az istentiszteleti közösségből való kirekesztést, ill. az úrvacsorától való eltiltást jelentené. Egyházi törvényeink erre mint hallottuk, nem adnak lehetőséget. Mégis szükségesnek látom, hogy erre a kérdésre is kiterjeszkedjem, egyrészt elvi megvilágítása érdekében, másrészt pedig azért, mert tudomásom szerint vannak gyülekezetek, ahol egyházi törvényeink rendelkezésein túlmenő fegyelmezési módok vannak érvényben, pl. kiharangozás reverzális-adás esetén, talán még az úrvacsorától való eltiltás is.

Elvileg a *kizárás lehetősége* nézetem szerint nem vitatható. Az egyháznak módjában kell állnia, hogy védekezzék istentiszteleti életének, szentségeinek és az igének a gyakorlati életben való semmibevevése ellen. Világosan kifejezésre kell juttatnia, hogy olyan tagjai, akik már nem akarnak Krisztus testének tagjai lenni, jogokat sem élvezhetnek egyházában. Szentírásbeli alapja is mindenesetre van az ilyen, a végső konzekvenciákig terjedő, fegyelmezésnek. Ilyen alapnak vehető értelemszerűen magának Jézusnak a szava Mt. 18, 17-ben:

„Ha (vétkes atyádfia) a gyülekezetre sem hallgat, legyen előtted olyan mint a pogány és a vámszedő." I. Kor 5-ben is megtaláljuk a gyülekezetből való kizárás esetét. Rejtetten bennefoglaltatik Zsid. 10, 25—26-ban is. Nem is szólva arról, hogy az Ószövetség népe is gyakorolta bizonyos esetekben a kirekesztést.

Hitvallási irataink is határozottan állást foglalnak az ilyen fegyelmezés mellett. Az Ág. Hitv. XXVIII. c. szerint a papoknak és püspököknek megvan a hatalmuk, hogy a gyülekezet tagjai közül a méltatlanokat nem emberi hatalommal, hanem az Isten igéjével kirekesszék. Luther a Schmalk. Cikkekben (IX. fej.) erről a „kis átokról" (szemben a birodalmi, vagy nagy átokkal) ezt mondja: „A kis, vagyis az igazi keresztyén átok, az, hogy a nyilvánvaló megátalkodott bűnösöket nem szabad a szentséghez bocsátani, vagy az egyház egyéb közösségét élvezni engedni, amíg meg nem javulnak és a bűnt nem kerülik." Hozzáteszi persze, hogy „a prédikátorok ebbe a lelki büntetésbe, vagy átokba ne keverjék bele a világi büntetést!" Tanulságos figyelni arra is, hogy hitvallási irataink szerint kikkel szemben kell érvényesíteni a kis átkot. Ilyenek a tévtanítók (Apol. VII.c), ha tanításuk mellett makacsul kitartanak, az evangélium megvetői, a kicsapongók, vagyis azok, akik nyilvános bűnökben, pl. házasságtörésben és paráznaságban élnek, de azok is akik a Tizparancsolat bármely rendelkezését dacosan megvetik (Apol. XI. c.); ki kell zárni ugyanezen cikk szerint azokat is, akik megvetik a szentségeket; sőt, mivel az úrvacsora és a gyónás belső kapcsolatban vannak egymással, a gyónást megvetőkről is ezt mondja Luther a Nagy Kátéban: „Ha így fennhéjázva, gyónás nélkül akarsz odajárulni (t. i. a szentséghez), ebből arra következtetünk, hogy nem vagy keresztyén, és ezért ne élvezd a szentséget sem. Mert megveted azt, amit egy keresztyénnek sem szabad megvetnie, és ezzel azt műveled, hogy nem nyered el a bűnbocsánatot."

Az exkommunikáció végrehajtásáról hitvallási irataink nem rendelkeznek. Ezt szabályozni az egyházi rendtartások dolga.

Összefoglalóan meg kell állapítani, hogy a reformáció távolról sem akarta megszüntetni az egyházi fegyelmezést! Törekvése csak arra irányult, hogy azt a visszaélésektől megtisztítsa és annak a világi joggal való kapcsolatát felbontsa. Annak ellenére azonban, hogy egyházunk elvileg ilyen komolyan kezelte az egyházi fegyelmezés kérdését, az a századok folyamán jóformán teljesen megszünt Erre a fejlődésre a 19. század tette reá a koronát egyrészt vallási individualizmusával, másrészt a nagyvárosi mammut-gyülekezetek kialakulásával. Legfeljebb itt-ott küzködött egy-egy lelkész és a mögötte álló gyülekezet a kérdéssel. Az ilyen küzdelemnek azonban eleve eredménytelennek kell lennie, ha már a szomszédos gyülekezetben megkaphatja valaki mindazt, amiből saját gyülekezete kizárta.

A *gyülekezet* hangsúlyozásával már rámutattam arra, hogy a kirekesztést nem a lelkész, hanem a gyülekezet, ill. presbitérium hivatott kimondani. Ez a dolog természetéből következik. Épen így a

kirekesztés alóli feloldozás is a gyülekezet dolga. Mert azt mondanom sem kell, hogy a kirekesztés sohasem lehet végleges! Célja nem a bűnös egyháztagnak büntetése az egyházból való kizárásával, hanem ellenkezőleg a beléje való igazi plántálása bűnbánat és megtérés útján! Nevezetesen az úrvacsorától való eltiltás sem megtorlás kíván lenni, hanem lényege szerint a bűnös érdekét akarja szolgálni, hogy ne éljen a kegyelem eszközével könnyelmüen kárhozatára. Ha bűnbánatáról tesz bizonyságot, ismét nyitva áll számára az út a gyülekezetbe. Ezért már a legkorábbi időktől kezdve, pl. az Apostoli Konstituciókban is, határozott rendelkezések történnek a pönitensek rekoncilicációja, azaz az egyházba újra való felvétele érdekében.

Ami mármost az egyházi fegyelmezésnek *gyakorlati megvalósítását*, vagyis a megkötözésnek bármilyen külső konzekvenciáig való kiterjesztését illeti, hangsúlyoznunk kell, hogy ennek megvannak az egészen határozott fetételei.

Az első feltétel mindenesetre az élő gyülekezet. Abban a mértékben, amelyben a gyülekezet megszűnik Krisztus élő testének lenni, értelmetlenné válik a messzebbmenő fegyelmezés, a kirekesztés, és megszünik belső jogosultsága is!

Egy másik feltételnek a megfegyelmezendő gyülekezeti tagban kell meglennie. Éspedig annak, hogy az illető számára még értéket jelentsen az egyház közösségéhez való tartozása, még valamennyire súlyt helyezzen arra, hogy Isten kegyelmében részesüljön és ezért valóban sújtsa, ha ennek a kegyelemnek az eszközei elől el van zárva.

Az is magától értetődő, hogy a kizárásra csak akkor kerülhet sor, ha mind a pásztor, mind pedig a gyülekezet kimerített már minden pásztori és testvéri lehetőséget, hogy a vétkest bűnbánatra és megtérésre bírja. Ez a gondolat érvényesül az egyházi bíráskodásra vonatkozó, idevágó rendelkezésben is.

Végül hadd említsük még meg azt is, hogy csak annak a pásztornak van joga még csak gondolni is nyája fegyelmezésére, aki magát is készségesen aláveti a Lélek fegyelmezésének és magát is belefoglalja a fegyelem alatt álló gyülekezetbe, ill. aláveti magát gyülekezete fegyemezésének! Érdekesen jut kifejezésre ez a gondolat a berneucheni körnek a gyülekezeti gyónási liturgikus rendjében (megjelent a „Der deutsche Dom" c. sorozatban), ahol a lelkész a gyülekezet színe előtt megvallja bűnét, fogyatékosságát a szent szolgálatban való hűség, fegyelem és engedelmesség, valamint a szeretet tekintetében, és kéri a gyülekezetet: „Imádkozzatok értem a mi Urunk Istenünkhöz!" Hogy a pásztornak rendszeres gyónása, mégpedig magángyónása és így állandó fegyelmeztetése az igétől, ill. a Lélektől, szintén idetartozik, azt ebben az összefüggésben csak érintem.

Végül külön térek még ki olyan külső fegyelmezések kérdésére, amilyenek egyházunkban ma fel-felbukkannak, és amilyenek pl. kiharangozás, az úrvacsorától való elszigetelt eltiltás, egyházi funkciók megtagadása. Az első világháború után néhány németországi tarto-

mányi egyházban rendtartás formájában is intézkedtek arról, hogy milyen esetekben lehet megtagadni a keresztelés, esketés, temetés funkcióit. Fegyelmező erejüeknek abban a tekintetben, hogy bűnbánatra vagy megtérésre indították volna az általuk sújtottakat, ezek az intézkedések nem bizonyultak. Nincs is értelmük, ha hiányoznak azok a feltételek, amelyeket röviden vázoltunk. Sőt ebben az esetben határozott veszélyek rejlenek bennük az egyház számára.

Csak örülhetnénk, ha az egyházi fegyelmezés említett feltételei Isten kegyelméből megvalósulnának és így az egyházi fegyelmezés az egyház tenmészetes életfunkciójaként *magától értetődően* szolgálná a lelkek üdvét. De már addig is sokat tehetünk. Sokat teszünk pedig akkor, ha mint pásztorokat bennünket fegyelmez a Lélek és hűséges pásztori munkában, az igének fáradhatatlan hirdetésével végezzük a fegyelmezés munkáját ugy, amint Pát apostol kivánja II. Tim. 2, 15-ben: „Igyekezzél, hogy Isten előtt becsületesen megállj, mint olyan munkás, aki szégyent nem vall, aki helyesen hasogatja az igazságnak beszédét."

Budaker Oszkár

A zsidókérdés és annak keresztyén megoldása

Barth Károly genfi rádióelőadása 1949. december 13-án

A zsidókérdés 1900 és több esztendő óta kérdés. Tény, hogy az utolsó évtizedekben égetőbb, mint valaha volt.

Ha az utóbbi évtizedekben felbukkant keresztyén megoldási kísérleteket, amennyiben ezek egyáltalában figyelemre méltóak, figyelemmel kísérjük, akkor nagyjából és általában ezek a következőkben foglalhatók össze: A zsidók éppúgy, mint a többi nép, az emberiség nagy családjának egyik tagja, államaink polgárságának egy része, fajilag, vallásilag, szokásaik tekintetében megkülönböztethetők. A zsidókérdés tehát a felebaráti szeretet parancsolatának hatáskörébe esik. A keresztyén ember a zsidóval szemben érvényesítse Isten atyai mivoltának és az emberek testvériségének nagy keresztyén eszméit, amelyek egyébként a zsidó vallásból erednek. Ebből következik, hogy a zsidókat részeltetni kell az emberi és polgári egyenlőség teljes birtoklásában, s velük szemben nemcsak türelemmel, hanem előítéletmentes megértéssel, sőt pozitív értékeléssel kell viseltetnünk. Elítéljük és elvetjük minden formájában az antiszemitizmust, mint keresztyén színezetű, kultúránk és civilizációnk barbár megsértését, mint valamely embertelen és gonosz vallásos színezetű visszaesést. Mindent el kell követnünk az antiszemitizmus áldozatainak megsegítésére. Örömmel kell üdvözölni a palesztinai zsidó állam kísérletét. Remélni kell a jövőben elmélyülő és baráti együttműködést keresztyének és zsidók között.

Jóllehet mindezzel csak egyetérthetünk, mégis azt tartom, hogy *a fentebbiek sem a zsidókérdés lényegét, sem pedig annak keresztyén megolását igazán nem közelítik meg.* Négy pontban szeretnék alaposabb eszmélődést elindítani.

1. Vajjon nem egy olyan ponton kezdődik a zsidókérdés, amely pontra a fenti gondolatmenet egyáltalán nincs tekintettel, amely pont pedig keresztyén szemléletünk számára alapvető: az a tény t. i., hogy a zsidók, mint olyanok, még mindig itt vannak közöttünk? Ha ugyanis a világtörténeti analógiákat nézzük, akkor a zsidóknak Jeruzsálemnek Krisztus után 70-ben történt pusztulása óta már rég el kellett volna tűnniök. Miért nem olvadtak fel a népek tengerében úgy, ahogyan az ókor sok kicsiny és nagy népe a római népet is beleértve, már régen felolvadt és eltűnt? Nem tűntek el, sőt nagyon is észrevehetően és megismerhetően az évszázadok során keresztül mind a mai

napig mint zsidók még mindig itt vannak — jóllehet a történelem során annyira szétszórattak, üldöztettek, elnyomást szenvedtek, néha szinte egészen kiirtattak és a többi népek között igen nagy mértékben elvegyültek. Hogyan illeti meg őket ez a felettébb különös, nem csökkenő, sőt egyre növekvő történeti maradandóság?

Ennek a kérdésnek a keresztyén megválaszolása abból a tényből indul ki, hogy Jeruzsálem pusztulása előtt 40 esztendővel történt valami, ami nem kisebb mértékben vált világtörténeti jelentőségűvé, mint a zsidók szétszórása: t. i. *a zsidó názáreti Jézusnak a megfeszítése.* Tehát a Bibliának mégis igaza van? Tehát mégis igaz, hogy hű az Isten, aki öröktől fogva odafordította arcát az emberhez? Tehát mégis igaz, hogy Izráel, a későbbi zsidó nép, ennek a hűséges Istennek választott népe? Igaz ezek szerint tehát az, hogy Isten hű maradt ehhez a néphez, jóllehet ez a nép saját szent iratainak tanusága szerint annyiszor volt hűtlen hozzá: hű maradt Isten mindabban a nyomorúságban is, ami a nép hűtlenségének következménye lett? S végül is igaz az, hogy Isten hűsége éppen abban ért céljához, hogy ő maga annak az *egy* zsidónak a személyében véglegesen leszámolt népének és az egész emberiségnek hűtlenségével, hogy népével és az egész emberiséggel valami egészen újat kezdjen? Ha mindez igaz, akkor a zsidók fennmaradása a történelemben jóllehet olyan titok, amit csak hittel érthetünk meg, azonban nem feltétlenül megmagyarázhatatlan. Mert hiszen akkor éppoly kevéssé tűnhetnek el, mint ahogy Isten hűsége soha nem szűnik meg s ahogy azt, ami akkor annak az egy zsidónak a személyében történt, többé nem lehet meg nem történtté tenni. Rejtélyes fennmaradásuk a történelemben így annak kitörölhetetlen jele, amit Isten abban az egy zsidó emberben mindnyájunkért egyszersmindenkorra cselekedett. Ez az első és alapvető keresztyén felelet, amit itt adnunk kell.

2. Amikor zsidókról van szó, ez legtöbbször úgy hangzik, mintha az emberek tudnák, hogy tulajdonképpen mit is értenek alatta. Vajjon egy népet? Ám aligha, hiszen nem igen hasonlítana ahhoz, mit általában népnek nevezünk. Ugyanis még sohasem sikerült senkinek pontosan meghatározni, hogy mit is ért zsidó fajiság alatt és hogy ennek mik a sajátosságai. Szemiták ugyanis más népek is, pl. az arabok, akik ma a zsidók legelkeseredettebb ellenségei. Saját nyelvük a zsidóknak nincsen már, mert a héber régóta szűk körök teológiai szaknyelvévé lett, s ha a mai Izráel államban ismét használják, ez csak annak a jele, hogy éppen azért tölt be valami eszperantó-féle szerepet, mert az ott összeverődött zsidók mind különböző más nyelveket beszélnek. A Krisztus utáni 70. esztendő óta ugyan kétségtelenül sok zsidó működött közre különböző idegen kultúrák kialakulásánál, vagy felbomlásánál, azonban nem jött létre és nincsen sajátos zsidó kultúra. Arról sem lehet beszélni, hogy van közös zsidó vallás: az orthodox és a neológ gyülekezet ugyanis csupán egy kis töredékét foglalja magában a zsidóságnak, hiszen egy zsidó lehet *pantheista, atheista, szabad gondolkodó, vagy akár jó, avagy rossz keresztyén, katolikus, vagy protestáns,* s mindezek mellett megmarad *igazi zsidónak.* S végül egész komolyan fel kell vetni a kérdést, hogy Jeruzsálem pusztulása óta lehet-e szó közös zsidó történelemről. Zsidó csoportok, irányzatok és egyének történeteiről kétségkívül, azonban aligha lehet beszélni a zsidó nép történetéről!

Nép hát a zsidó? Talán olyan nép, amely nem nép? Vagy nem nép, amely mégis nép? A keresztyén felelet éppen ezt a különös ellentmondást ragadja meg: igen, nép, amely, bármennyire érthetetlen is ez, egészen más, mint a többi népek s éppen abban van sajátossága, hogy névtelenül, dicstelenül csak létezik, *anélkül, hogy voltaképpen saját léte lenne! Saját létét elvesztette.* Mert volt neki egykor, s még hozzá olyan, amely minden egyéb nép fölé emelte. Ezt azonban nem ismerte fel, sőt elvetette. Akkor történt ez, amikor azt az egy zsidót Jeruzsálem kapui előtt keresztre feszítették.

Isten kiválasztását azonban ez nem tette érvénytelenné. Isten kegyelme ezután sem hagyta el ezt a népet. Hiszen szinte kézzelfogható, hogy meny-

nyire Isten irgalma hordozta mind a mai napig. De mindenesetre úgy, hogy nincsen többé saját formája, csak önmagának árnyéka s ellentmondásában is tanuja az Istenfia emberfiának, aki belőle származott, aki először az övé volt, akit elvetett, aki azonban sohasem szűnik meg éppen őket, zsidókat magához hivogatni: „Jöjjetek énhozzám mindnyájan, akik megfáradtatok és megterheltettetek, én megnyugosztlak titeket!" A zsidók maguk sem tudják ezt s nem is hallják. Azonban ő, Jézus Krisztus az, akiért egykor nép voltak s akinek uralma alatt ismét néppé fognak lenni.

3. Honnan van az antiszemitizmus? Hogy minden megnyilvánulásában ostoba, gonosz s az emberi vakság műve, arra kár szót is vesztegetni. Mégis fel kell vetni a kérdést, honnan származik? Hogy értsük meg azt, hogy akár a pestis, mindig újra felüti fejét még a mi felvilágosodott századunkban is, gonoszabbul, mint valaha? Mit kifogásolnak a zsidókban? Kellemetlen tulajdonságai a többi népeknek is vannak, anélkül, hogy ezt olyan nagyon rossz néven vennők, mint ahogyan általában a zsidótól rossz néven veszik, hogy zsidó. De vajjon miért veszik éppen ezt rossz néven? S miért olyan makacsul és olyan dühödten? Hiszen nekik is megvannak a jó tulajdonságaik, mint a többi népeknek. Miért nem hagyják ezeket érvényesülni? Miért van az, hogy az erkölcsi érvelés olyan kevéssé hat az antiszemitizmus ellen? Úgylátszik, hogy éppen olyan érthetetlen ez is, mint maga a zsidó léte és sajátossága és joggal tételezzük fel, hogy az antiszemitizmus és a zsidók léte és sajátossága között belső összefüggés van.

Keresztyén feleletnek éppen ebből kell kiindulnia. Kettőt kell itt mondani: Kétségtelen, hogy a zsidó nem rosszabb, mint bármely más ember. Azonban minket az bosszant és éppen ezt vesszük tőle rossz néven, hogy olyan a számunkra, mint egy tükör, amellyel megláthatjuk, kik és mik, t. i. *milyen gonoszak vagyunk*. A zsidó azért fizet, mert Isten választott népe. Az az *egy* zsidó ott a kereszten ugyancsak megfizette kiválasztottságát, *hogy éppen ő viselte a világ minden bűnét*. Ahol Isten kegyelme ragyog, ott éppen az lesz nyilvánvalóvá, hogy az ember azt nem érdemli meg, mert lázadó és törvényszegő. Itt lehull minden álarc és minden kendőzés hiábavaló. S ez éppen nem az egyiptomiaknál, a babiloniaknál, a filiszteusoknál, a moabitáknál, nem is a görögöknél, vagy rómaiaknál, sem az angoloknál, vagy nálunk, derék svájciaknál válik láthatóvá, hanem éppen a választott népnél, Izráelnél, a zsidóknál! Isten napja, amely reájuk ragyog, világosságra hozta — s ezt értsük meg jól: hogy valójában milyenek vagyunk mi. Ezt szimatoljuk, ezt sejtjük meg a zsidóknál és ezért nincs örömünk bennük. *Ezért büntetik a népek vándorát megvetéssel*, gúnnyal és gyűlölettel is. A legképtelenebb dolog, amit egyáltalában tenni lehet! Ugyan, mit ér a tükröt összetörni? *Mi azok maradunk, amiknek magunkat ebben a tükörben megismertük*. Ám éppen ez a balga összetörése a tükörnek az antiszemitizmus nagy értelme és nagy balgasága.

Van azonban még más értelme is: Kellemetlen számunkra, hogy a zsidók, mint zsidók, jóllehet gyökértelenül, kiszolgáltatva, mégis csak ilyen hallatlan módon fennmaradtak a történelemben, közöttünk élnek, miért? Azért, mert egyedül Isten szabad kegyelme hordozza őket; azért oly rendíthetetlenül, mert Isten kegyelme oltalmazza őket. Ez az, ami minket nyugtalanít. Mert ebben a tekintetben is mindnyájunk emberi exisztenciájának tükörképe ő. A zsidók gyökerét vesztett népe arra int minket — és éppen ez az, amit megérzünk —, hogy mindnyájan, akik magunkat biztos partok között véljük, valójában egyáltalán nem vagyunk annyire biztosítva, hogy gyökereink, biztosítékaink és védekezésünk végeredményben nagyon kétséges. A zsidók léte arra tanít minket: a világtörténelemben nincsen végső védettség, nincsen végleges otthon egy népnek és egy embernek a számára sem. Hogyan is hallhatnók ezt szívesen? Vajjon nem borzongunk-e meg a gondolatra, hogy végül is mindnyájan rá vagyunk utalva arra, hogy egyedül Isten szabad kegyelméből éljünk? S milyen kincs az a másik kérdés, amit ez a nép számunkra felvet, éppen

azzal, hogy tehetetlenségében is olyan állhatatosan megmarad és kitart? Miért is nem halljuk szívesen azt, hogy a zsidók Isten kiválasztott népe? Miért keres éppen a keresztyénség is állandóan arra nézve érveket, hogy mégsem ők a kiválasztott nép? Éppen azért, mert az ember nem szívesen hallja, hogy Isten szabad kegyelmének napja nem reánk ragyog, hanem fölöttük s hogy nem a német, nem a francia, nem a svájci a kiválasztott, hanem a zsidó és hogy ahhoz, hogy az ember kiválasztott lehessen, magának is vagy zsidóvá kell lennie, vagy pedig velük közösséget kell vállalnia. „Az üdvösség a zsidók közül támadt." Mi, nemzsidók a zsidók létében az isteni kiválasztás botránykövébe ütközünk, abba, hogy Isten nem minket, hanem valaki mást választott ki s hogy a mi kiválasztásunk csak őbennük és csak rajtuk keresztül történhetik meg. A zsidó lét elveszettségében és maradandóságában az az egy keresztre feszített zsidó néz reánk, akiben minden ember üdvössége van és akin kívül senkinek a számára nincsen üdvösség. Ez az, amit mi visszautasítunk, még azok is, akik egyébként nem akarnak antiszemiták lenni. Persze ezt a zsidó is visszautasítja. Pedig meg kellene gondolnia, hogy az antiszemitizmus nagy értelmetlenségének ez a rejtett másik értelme és másik gyökere. Aki ezt nem vállalja, vigyázzon, mert a legjobb úton van, hogy antiszemitává váljék.

4. Mindebből mi következik a zsidókkal szemben való keresztyén magatartásra nézve? Mindezt a szép és helyes gondolatot, amit elöljáróban megemlítettünk, érvényben hagyhatjuk. Az azonban kétséges, hogy ezek sajátosan keresztyén gondolatok lennének, hogy igazságot szolgáltatnak-e a zsidóknak úgy, amint az őket megilleti s hogy van-e elég erejük arra, hogy a zsidókérdésben valamit elvégezzenek. A zsidókérdés olyan mély szakadékot nyit fel, amit egy kis emberiességgel és erkölccsel nem lehet áthidalni. S mi keresztyének sokkal mélyebben hozzá vagyunk kötözve a zsidókhoz és sokkal inkább el vagyunk nekik kötelezve, semminthogy néhány jóakaratú jelszóval és az antiszemitizmus visszautasításával kifizethetnénk őket.

A zsidók kétségkívül, mind a mai napig Isten választott népe, abban az értelemben, ahogyan az Ó- és Újszövetség szerint kezdettől fogva voltak. Bírják Isten ígéreteit és ha mi, pogányokból való keresztyének szintén bírjuk azokat, akkor csak úgy, mint akik velük együtt választattunk ki, mint az ő hajlékuk vendégei, mint az ő fájukra plántált ágak. A keresztyén gyülekezet sem élhet másképp, mint a zsidók: csodálatosan megtartatva az időkön által, mint jövevények népe, akár csak ők. S a botránkozás, amivel az antiszemiták a zsidókban megütköznek, ugyanaz, amit a keresztyén gyülekezetnek is szükségképpen támasztania kell.

Mi választ el minket tőlük? Különösképpen éppen az, ami össze is köt egyúttal: az a zsidó a golgotai kereszten, akiben Izráel ígéreteinek betöltőjét és éppen ezzel az egész világ üdvözítőjét ismerjük fel. A zsidók nem ismerik fel őt, jóllehet, elsőként kellene felismerniök. Ezért is nem tudnak belenyugodni abba, hogy egyedül Isten kegyelméből éljenek, amiből pedig csakugyan élhetnének. Ezért olyan dacos nép a zsidó, mind a mai napig s éppen ebben annyira rokon az antiszemitákkal. Ez az igazi, a megmaradó, a szörnyű rejtélye a zsidó létnek. Mi, pogányokból való keresztyének azonban szintén nem ismerhetjük meg azt az egy zsidót, az Úr Jézus Krisztust anélkül, hogy ne vallanók magunkat éppen a zsidókkal mélységes közösségben. Hiszen az ő dacosságukban ugyanazt az indulatot ismerjük föl, mely bennünk is lázadozik. Ismerjük azonban azt is, aki minden emberi dacosságot és ezzel minden szakadékot ember és ember között, a zsidók és a többiek közötti szakadékot is, végleg legyőzte. Ő, egyedül ő az, aki magától értetődővé teheti azt az erkölcsi magatartást, amellyel minden népek adósok a zsidóknak. Éppen ezért köszöntjük mi, keresztyének, a zsidókat ebben az ádventi időben az ő nevében, — annak a nevében, akinek keresztjére a pogány Pilátus ezt iratta: a názáreti Jézus, a zsidók királya. És mikor a zsidók ez ellen tiltakoztak, Pilátus tudvalevőleg azt válaszolta nekik: „Amit megírtam, megírtam."

Kicsoda Istentől elhívott lelkipásztor?

Spurgeon négy tételt állított fel annak lemérésére, hogy valóban Istentől elhívott szolga-e valaki, vagy nem? Ez a négy tétel a következő:

„1. Mindenen áttörő nagy vágy az igehirdetés szolgálata után. Ez a legelső és legfontosabb. Van-e bennem olyan minden akadályt legyőző nagy, emésztő vágyakozás az Ige szolgálatára, hogy tudom-e én is hazugság nélkül mondani: jaj nekem, ha nem hirdetem az evangéliumot. Azt mondja ezzel kapcsolatban Spurgeon, hogy ha te tudnál más is lenni, mint pap, akkor sürgősen hagyd ott a papságot.

2. Egy bizonyos tanítóképességnek kell lennie abban, akit Isten hívott el. A vizilovat Isten nem rendelte repülésre — mondja Spurgeon —, mert akkor szárnyat adott volna neki. Pusztán az a tény, hogy nincs szárnya, azt mutatja, hogy nem repülésre szánta az Isten. Ha neked van olyan képességed, hogy másokat tanítani tudsz, képes vagy gondolatokat, meggyőződéseket másokba átplántálni, akkor ide való vagy.

3. Az elhívott szolga után megtérések vannak. A szolgálatod nyomán támadt megtérések hatalmas pecsétei a te mennyei elhívásodnak.

4. Megbizonyosodhatsz a te Istentől való elhívásod felől oly módon is, ha Istennek az a népe, amely hallgatja igehirdetésedet, felismeri, hogy a te hangod az Istentől való hang és áment mond rá."

Szabó József püspöki körleveléből.

*

Túróczy Zoltán püspök az 1950. évi első körlevelében ezzel köszöntötte lelkészeit:

Azok között az újévi üdvözletek között, amelyeket kaptam, volt egy, melynek áldását tovább szeretném juttatni szolgatársaimhoz. Ezen a köszöntésen a szokásos BUÉK a következő megfogalmazást kapta: Bízzad Újra Életed Krisztusra! Ezzel az újévi áldáskívánással köszöntöm Szolgatársaimat. Kérem Isten, adjon oly bizalmat szívünkbe az újesztendővel kapcsolatban, melynek reménysége rólunk híveinkre is át tud ragadni; adjon reális látást a keresztyén élet felől, mely tudja, hogy egyénileg, családilag és gyülekezetileg is újra, meg újra meg kell térnünk; szabadítson meg minden aggodalmaskodástól s építse rá életünket s vele kapcsolatos minden reménységünket arra a kegyelemre, amely Krisztusban jelent meg számunkra. Meg vagyok arról győződve, hogy jól járnak papjaink, gyülekezeteink és egyházunk, ha életünket az újévben újra rábízzuk egészen Krisztusra.

A dunántúli és dunáninneni egyházkerület püspöke érdekes és fontos rendelkezést adott az egyházkerület lelkészeinek:

1950-nel új félszázadba léptünk. Az 1900-zal kezdődő, mögöttünk lévő félszázad egyházi életünknek is igen mozgalmas korszaka. Hogy e félszázad egyházi historikumából adódó tanulságok az utókor számára megmaradjanak, felhívom a paróchus-lelkészeket, hogy egyházközségük 1900—1949-ig tartó történetét rövid tömörséggel, de mégis átfogó teljességre törekvő hűséggel írják meg. A leírásban az egyháztörténetírás sajátos szempontjait kell érvényesíteni. Tehát necsak a dátummal, nevekkel és számokkal rögzíthető külső történés nyerjen megörökítést, hanem a gyülekezet belső élete, lelki grafikonja is.

A gyülekezetek történetét három példányban kell elkészíteni. Egy példányt egyházközségi közgyűlésen leendő megismertetés után a gyülekezeti levéltárban kell elhelyezni, a második példányt az egyházmegyei levéltárba helyezik el az esperesek az áttanulmányozás után, a harmadik példányt a püspöki hivatal kapja.

Baross-nyomda, Győr, Bajcsy-Zsilinszky-út 24. Tel.: 7-63.